

HAAGA-HELIA
ammattikorkeakoulu

ONNISTUNUT OPETUS - MENETELMIEN KARTOITUS

EIJA HONKANEN
PÄIVI PYNNÖNEN
ANU RAUDASOJA

ONNISTUNUT OPETUS – MENETELMIEN KARTOITUS

Onnistunut opetus -kartoitus on osa Bovallius-ammattiopiston koordinoimaa ja Opetushallituksen rahoittamaa Ammatillinen erityisopetus – selvitys, kehitys ja levitys -hanketta, joka käynnistyi kesäkuussa 2010 ja päättyy vuoden 2012 alussa. Hankkeen tavoitteena oli tehdä selvitys ammatillisen erityisopetuksen nykytilanteesta ja saattaa näkyväksi työ, jota on tehty runsaasti ammatillisissa erityisoppilaitoksissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammatillisessa erityisopettajakoulutuksessa. Hanke koostuu kolmesta osa-alueesta: toimintamallien ja käytäntöjen kartoituksesta, jota tämä kooste edustaa, sekä opetussuunnitelma-analysista ja koulutuksen järjestäjille suunnatusta kyselystä.

Onnistunut opetus -menetelmien aineiston on koontanut ja toimittanut hankkeen yhteistyöryhmään kuuluvat ammatillisten opettajakorkeakoulujen edustajat: yliopettaja Eija Honkanen, Haaga-Helian ammattikorkeakoulu, lehtori Päivi Pynnönen, lehtori Anu Raudasoja ja lehtori Simo Uusinoka Hämeen ammattikorkeakoulu.

Menetelmäkuvauksia on koottu eri lähteistä: Keväällä 2011 toteutettiin Ammatilliset erityisopettajat ry:n (AEO) kautta toteutettiin sähköpostikysely ”onnistuneen opetuksen” toimintamalleista. Tiedonkeruussa pyydettiin kuvailemaan erityisopettajien onnistuneita opetus- tai ohjauskokemuksia ja menetelmiä apukysymysten avulla. Useista muistutusviesteistä huolimatta kuvauksia tuli yhteensä vain seitsemän. Aineiston keruuta laajennettiin mukana olevien ammatillisten opettajakorkeakoulujen erityisopettajaopiskelijoiden oppimistehtävillä, joiden tuloksista kuvaukset ovat pääosin syntyneet. Osa kuvauksista on jäljitettävissä eri julkaisuissa esiintyviin menetelmiin, jolloin myös lähde on mainittu, osa on opettajien itse kehittämiä, muualta lainattuja tai muokkaamia. Oppimateriaaleihin liittyviä kuvauksia ei aineistoon ole otettu mukaan. Aineistossa on mukana yhteensä 136 opetusmenetelmän kuvausta, jotka on luokiteltu yhdeksän eri otsikon alle.

Eri luokissa olevien menetelmäkuvausten määrä vaihtelee suuresti. Esimerkiksi ryhmäytymisen ja ryhmiin jakamisen menetelmät ovat aineistossa yliedustettuina. Tämä johtuu aineiston saatavuudesta eli erityisopettajakoulutettavien oppimistehtävien tavoitteista ja ajoituksesta. Koska aineisto koostuu suurimmaksi osaksi erityisopettajaopiskelijoiden oppimistehtävistä, ne eivät edusta ammatillisen erityisopetuksen kentällä käytettäviä opetusmenetelmiä kattavasti ja niitä ei analysoitu tutkimuksellisesti. Tarkoituksena on tuoda menetelmäkuvausten kautta esille ammatillisen erityisopetuksen toteuttamisen monia mahdollisuuksia. Opetusmenetelmän tekee aina erityiseksi se, että kukin opetusmenetelmä suunnitellaan joka käyttökerta tiettyä ryhmää tietyssä oppimistilanteessa palvelevaksi. Niinpä tässäkin julkaisussa esiteltyjen menetelmien soveltamismahdollisuudet vaihtelevat suuresti ja niiden hyödyntämistä täytyy pohtia eri aloille, kohderyhmille ja koulutuksiin sopivaksi.

Ammatillisilta erityisopettajilta sähköpostikyselyn kautta saatujen kuvausten vähäisen määrän epäiltiin johtuvan opettajien ajanpuutteesta sekä itsekritiikistä – tavallisessa arjessa käytettyjen toimintamallien arvoa muille ei välttämättä nähdä. Kuitenkin jokainen opettaja on joutunut työnsä kautta miettimään käyttämiänsä opetusmateriaaleja, menetelmien soveltuvuutta eri opiskelijoille. Hankkeen kautta toteutetun sähköisen kyselyn aineistossa nousi esiin, että esimerkiksi yksilöllistä materiaaleja käytetään lähes kaikissa oppilaitoksissa, mutta niiden soveltamisessa on selkeästi ongelmia. Arjen toimivia ja hyviä käytäntöjä tulisi jakaa ja kehittää valtakunnallisesti. Toivomme tämän julkaisun innostavan kaikkia opettajia ”parastamaan” esiteltyjä menetelmiä omaan käyttöön ja jakamaan rohkeasti omia menetelmiään kollegoiden iloksi ja ammatillisen erityisopetuksen kehittämiseksi. Kiitokset kaikille AEO:n kautta tiedonkeruuseen osallistuneille sekä erityisopettajaopiskelijoille, jotka antoivat menetelmäkuvauksensa työryhmän käyttöön!

Kaija Miettinen

Johtaja
Bovallius-ammattiopisto

Päivi Pynnönen

Lehtori
Hämeen ammattikorkeakoulu

Eija Honkanen

Yliopettaja
Haaga- Helian ammattikorkeakoulu

Anu Raudasoja

Lehtori
Hämeen ammattikorkeakoulu

SISÄLLYSLUETTELO

Onnistunut opetus - menetelmien kartoitus	2
Ryhmäytyminen	7
Tietokilpailu	8
Preppausjoukkue -kilpailu	8
Projektioppiminen lehden valmistus	8
Ryhmäytymisiltapäivä	8
Olympialaiset - "Ryhmätyö rules"	8
Olympialajit	8
Naruista pujottautuminen	10
Merestä pelastautumisharjoitus	10
Lankakerä	10
WC-paperirulla	10
Positiivisen palautteen antaminen ryhmässä	11
Nimen arvaaminen	11
Kolme eläintä	11
Mikä sinä olisit?	12
Parin nimen leikkaaminen	12
Käsi olkapäälle	12
Ongelmasolmu	13
Nyrkki auki	13
Fiilisjana	13
Harrastussalaatti	13
Nimirinki	13
Nimipallo	14
ZIP, ZAP - nimipeli	14
Nimikerä	14
Suomen kartta	14
Lentävät eläimet	14
Aasinhäntä	14
Nimilakana	15
Nimen "muistamisläpsy"	15
Tietokonepeli	15
Susi tulee - läpsyhippa	15
Vampyyri	15
Ankkalinna	15
Delfiini, lehmä, hissi	15
Ketjuleikki	16
Purku pallon avulla	16

Haaksirikko	16
HEH-laskeminen	16
Paperitorni	16
Sulattajat-hippa	16
Piirustusjuoru	16
Silmäniskupiiri	16
Kivi, sakset ja paperi	17
Aatami ja Eeva	17
Hyppynaru	17
Tuolijuttu	17
Jäykkishippa	17
Luottamuskuja	17
Sokkokuljetus pareittain, luottamuskuja	17
Lumilabyrintti	17
Polttopallo	17
Kukkotappelu	18
Ahtautuminen	18
Matonkääntö	18
Sähkötyt	18
Tervapata	18
Swiss, bäng poing	18
Solmu köydessä	18
Ihmissolmu	18
Tasapainolauta	18
Palapeli	18
Rantapallo	19
Geometriset kuvat	19
Joenylitys	19
Laboratorio	19
Legotorni	20
Maaverkko	20
Kolumbialainen sähköaita	20
Paikanvaihto puomilla	21
Narua myöten kulku	21
Pomminpurku	21
Onnellisuuden tuoli	21
Ryhmään jakaminen	22
Aakkosjärjestys	22
Narut	22

Palapeli	22
Sanapeli	22
Maat tai numerot	22
Mykistys	22
Strukturoitu opetus	23
Strukturoitu lukujärjestys	23
Strukturointi ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa	23
Struktuuria ruoanvalmistukseen	23
Strukturointia ja erityttämistä matematiikan opetukseen	24
Yhteistoiminnallinen oppiminen	24
Yhteistoiminnalliset ryhmät	24
Parityöskentelyä yhteistoiminnallisesti	24
Yhteistoiminnallinen oppiminen teemakorttien avulla	25
Mittaamisen opettelu yhteistoiminnallisen oppimisen avulla	26
Learning Cafe -sovellus	27
Havainnollistaminen	28
Kirppis-markkinat	28
Ole maailman napa	28
Miellekartta	28
Feelings today (Parempaan päivän aloitus)	29
Tavoiteportaatiot	29
Prosessikuva	29
Demonstraatio	29
Kuvaus ja kuvat havainnollistamisessa	30
Kokeellisuutta ja käytännönläheisyyttä laavalampun muodossa alkuainetyöhön	30
Kirjoittamismenetelmä	32
Toiminnallinen teoriaopetus musiikissa	33
Matemaattinen tehtävä käytännössä havainnollistettuna	33
Havainnollistettu kuunteleminen	35
Luettava tarina:	35
Asiakaspalvelijan huoneentaulu	36
Kirpputorivierailu	36
Draama	36
Case-harjoitukset eli tapausopetus	36
Roolipeli eli roolinäytelmä	36
Draaman käyttö teuraskuljetusten opetuksessa	37
Hattutemppu	37
Esittelykävely	37

Vieraan kielen käyttö käytännön töissä	38
Verkko-opetus ja ohjaus	39
Kansainvälinen ruokakulttuuri	39
Työssäoppimisen ohjaaminen verkossa	40
Muistin tukeminen	40
Havainnollistaminen ruotsin kielen prepositioilla	40
Ristisanatehtävät	40
Preppausjoukkue-kilpailu	40
Kuuntelemisharjoituksia äänikirjojen avulla.....	41
Hoito-ohjemerkinnot käytännön kautta	41
Aktiivimoniste PowerPoint-esityksestä.....	41
Työvälineiden nimet leikkien muistiin	41
Siivouksen muistipelikortit	42
Kuvallinen ilmaisu.....	42
Valokuvien käyttö arvioinnissa	42
Lehtiartikkeli huippukokeista	43
Hirsipuu-sanapeli	43
Oma kuva isolle paperille	43
Elämänkaari.....	43
Muovailuvahaa mukaan kieltenopiskeluun	44
Takete - Malumma.....	44
Aarrekartta	44
Croquis-piirros	45
Kauppa- ja toimistoympäristön suunnittelu	46
Minä kuluttajana tehtävä	46
Valokuvasuunnistus.....	46
Myönteinen omakuva	47
Kolme asiaa itsestä - tehtävä	47
Musiikkimaalaus.....	47
Taidetta vessapaperista	48
Ryhmän omakuvat.....	48
Erilaisuus	48

RYHMÄYTYMINEN

Uudessa ryhmässä yleensä kaikki ovat toisilleen vieraita. Opettajan tehtävänä on saada opiskelijat vuorovaikutukseen toistensa kanssa ja muodostumaan joukosta ihmisiä toimiva ryhmä. Ryhmässä ihmisten tulee tuntee olevansa ryhmän jäsen, kyetä toimimaan yhdessä ja tuntee olonsa turvalliseksi. Hyvä ryhmä pystyy hyödyntämään voimavarojaan koko ryhmän toiminnan eteenpäin viemiseksi.

Ryhmäyttämisen avulla oppijaa sitoutetaan ryhmään ja opintoihin. Sen avulla rakennetaan yhteishenkeä ryhmässä opiskelijoiden välille ja luodaan yhdessä tapoja opiskeluun liittyvään toimintaan, yhdessä tekemiseen ja ristiriitatilanteiden ratkaisuun.

Ryhmäytyminen ei ole kertaluonteinen tapahtuma vaan ohjaaja työstää ryhmäyttämistä yhdessä opiskelija-ryhmän kanssa koko opintojen ajan. Ryhmäytymiseen, ryhmässä toistensa tuntemiseen ja toimimisen opeteluun on hyvä varata aikaa. Ryhmäytymistä toteutetaan luontevana toimintana arjessa osana oppimista. Opintojen edetessä ryhmää ja sen toimintaa tuetaan ryhmäytymisharjoitusten kautta vahvistamalla ryhmän jäsenten keskinäistä luottamusta, kehittämällä yhdessä tekemisen toimintamalleja ja selvittämällä keskinäisiä suhteita.

Opintonsa aloittavan ryhmän ryhmäytyminen aloitetaan jo ensimmäisessä tapaamisessa eli ensimmäisenä päivänä. Ensin tutustutaan toisiin ryhmässä ja opetellaan tuntemaan toisiamme. Lyhyitä harjoituksia voidaan tehdä oppituntien alussa. Ryhmäytymistehtäviä on hyvä tehdä myös, kun ryhmään tulee uusi opiskelija. On tärkeää saada hänet osaksi ryhmää. Uusi opiskelija vaikuttaa aina ryhmän dynamiikkaan ja jo ryhmäytyneen opiskelijajoukon vuorovaikutukseen. Hän voi jäädä ulkopuoliseksi, eikä välttämättä opi tuntemaan koko ryhmää ja paikkaansa joukossa, jos ryhmäytymistä ei tehdä uudelleen. Ryhmäytymisharjoitusten valintaan ja toteutukseen vaikuttavat ohjaaja ja ryhmän jäsenet, toimintaympäristö, ajankohta ja ajan käyttö.

Harjoitukset valitaan ryhmän, tason ja sen mukaan mitä taitoa halutaan ryhmän kanssa harjoittaa ja kehittää.

Näitä ovat esimerkiksi:

- ▶ Tutustuminen, ryhmän aloitus ja tavoitteet
- ▶ Lämmittely- ja virittäytyminen
- ▶ Ryhmäytyminen
- ▶ Ongelmanratkaisut
- ▶ Luovuusharjoitukset
- ▶ Luottamus- ja tunneharjoitukset
- ▶ Kommunikointiharjoitukset
- ▶ Yhteistyö ja kiinteytysharjoitukset
- ▶ Keskittymisharjoitukset
- ▶ Rentoutumisharjoitukset
- ▶ Draama- ja rooliharjoitukset
- ▶ Ryhmänpäätös ja palautteiden keruu

Ohessa opettajien ja ohjaajien hyväksi havaitsemia esimerkkejä erilaisista ryhmäytymisharjoituksista, joita voi myös itse soveltaa ja kehittää eteenpäin.

Tietokilpailu

Ryhmä jaetaan pieniin ryhmiin, joista jokainen pienryhmä keksii opiskeltuun aihealueeseen liittyviä kysymyksiä. Opettajan toimiessa juontajana ja tuomarina kysymykset esitetään muulle ryhmälle. Vastausvuoron saa nopein viittaaja. Voittaja on se ryhmä, jolla on eniten oikeita vastauksia.

Preppausjoukkue -kilpailu

Luokka jaetaan neljän hengen joukkueisiin. Jokainen joukkue tekee viisi omasta mielestään tärkeintä kysymystä tulevasta koealueesta. Kysymyksiin tehdään mallivastaukset valmiiksi siten, että paperin toisella puolella on kysymys ja toisella puolella siihen liittyvä mallivastaus. Laadittujen kysymysten pohjalta pidetään preppausjoukkue -kilpailu. Joukkue numero yksi aloittaa esittelemällä koekysymyksen muille joukkueille. Vastausvuoron saa viittaamalla. Vastausvuorossa olevan joukkueen jäsenet yrittävät vastata kysymykseen mahdollisimman täydellisesti ja kysymyksen esittänyt joukkue arvioi vastausta suhteessa omaan mallivastaukseensa. Mikäli vastaus ei ole riittävän täydellinen, niin kysyjäjoukkue voi pyytää vielä lisää tietoa asiasta. Kun vastaus on mallivastauksen tasoa, niin se hyväksytään ja siitä saa pisteen, jonka opettaja kirjaa taululle. Näin jatketaan kaikkien joukkueiden kaikki kysymykset läpi ja samalla tulee kerratuksi koealue.

Projektioppiminen lehden valmistus

Lehden painaminen painoviestinnän opiskelijoiden kanssa. Harjoitusta voidaan soveltaa monenlaisten työtehtävien oppimiseen ja eri opiskelijoiden kanssa. Tarvitaan seinäkalerteri, kynä sekä työn tekemiseen tarvittavat välineet. Alkuun sovitaan ryhmän kanssa lehden valmistus ja siihen liittyvä aikataulu yms. yksityiskohtaisesti. Tämän jälkeen seurataan viikoittain aikataulun etenemistä, lehden tekemistä ja ryhmän työskentelyä kannustaen ryhmää koko ajan tavoitetta kohti. Ryhmällä on oma vastuu aikataulusta, joka motivoi hyvin ryhmää. Tämä vaatii ohjaajalta sivusta seuraamista ja aikataulussa pysymisen varmistamista. Harjoitus kasvattaa ryhmätyötaitoja ja vastuuntuntoa.

Ryhmäytymisiltapäivä

Olympialaiset - ”Ryhmätyö rules”

Toteutetaan ryhmän kanssa olympialaiset, jossa lasketaan suorituspisteitä. Pistetilastot merkitään miinus-pisteillä = pienin pistemäärä voittaa. Jaetaan ryhmä 3 hengen joukkueisiin (jos on isompi ryhmä, neljäs, kukin vuorollaan, kannustaa äänekkäästi).

- ▶ Muodostetaan vapaat ryhmät = kaveriporukat, siitä riviin, sitten jako 11:een
- ▶ Tytöt rivin toiseen päähän; jolloin jakaantuvat tasaisesti (”voimalajien” vuoksi)

Olympialajit

Mittaus & sahaus

- ▶ suoritetaan ilman mittausvälineitä
- ▶ yhteenlaskettu virhe lasketaan milleinä (huomioidaan suurin virhe)
jokainen ryhmässä tekee yhden 220 mm pätjän (yhteensä 3) 1 mm virhe = 1 piste
- ▶ sahausaika 30 sek = 1 piste

Kolmijalan 8~ vaaituskojeen pystytys, kojekorkeuden laskenta aika / millit

- ▶ milli virhettä = 1 piste
- ▶ 30 sekunnin häviö voittajalle = 1 piste

Mittapyörä sokkona 20 m

- ▶ jokainen tekee erikseen
- ▶ tulosten keskiarvo ratkaisee, ei oteta aikaa
- ▶ 30 cm virhettä = 1 piste

Suorakulmainen kolmio, sivut vähintään 10m

- ▶ tehdään ilman mittavälineitä
- ▶ opiskelijat ovat kolmion kulmina
- ▶ ei oteta aikaa
- ▶ 90-asteen kulman tarkkuus (sivujen pituuksien mittaus nauhalla)
- ▶ 1 asteen virhe = 1 piste

Kiven heitto

- ▶ heittojen keskiarvo lasketaan
- ▶ kaikki heittävät, jokaiselta paras kolmesta heitosta huomioidaan
- ▶ 20 cm häviö voittajalle = 1 piste

Kottikärryviesti

- ▶ lastina 5 ämpärillistä vettä, lastin läikkyessä lisätään 5 ämpärillistä uutta vettä
- ▶ otetaan aika
- ▶ 5 sek häviö voittajalle = 1 piste

Naulan oikaisu ja naulaus kantaan asti

- ▶ osuneiden lyöntien määrä ratkaisee kilpailun siten, että pienimmän pistemäärän saavuttanut joukkue on voittaja
- ▶ osunut lyönti +1 piste / ohilyönti +2
- ▶ ei oteta aikaa
- ▶ lyöntien erotus voittajaan = miinuspisteet

Kengännauhojen solmiminen rukkaset kädessä

- ▶ ryhmän kokonaisaika ratkaisee
- ▶ saa auttaa kaveria kun on valmista
- ▶ 5 sek häviö voittajalle = 1 piste

Surrilangan katkaiseminen

- ▶ välineet: surrilanka, surrikoukku ja harjateräs
- ▶ yhteenlaskettu aika ratkaisee
- ▶ 5 sek häviö voittajalle = 1 piste

Makkaranpaisto / eväsrasti

- ▶ Olympialaiset päättyvät eväsrastille yhteiseen makkaranpaistoon.

Naruista pujottautuminen

Tarvitaan kaksi paria (voi olla useampikin, jos on iso ryhmä) ja muut seuraavat yleisönä heidän toimintaansa. Sidotaan naru pariin molempien ranteeseen; narut laitetaan ristiin.

Parit ovat kiinni toisissaan naruilla ja verrataan tilannetta opiskelussa mahdollisesti tuleviin oppimisen vaikeuksiin. Niihin liittyy usein myös elämänhallinnan asioita ja sosiaalisia vuorovaikutuksen ongelmia kavereiden kanssa. Parin tehtävä on ensin keskenään ratkaista ”ongelma” eli päästä irti toisistaan, mutta solmuja ei saa avata eikä naruja katkaista. Naruista vapautumisyritys on yleensä mielenkiintoista ja hauskaa seurattavaa. Yleensä käy niin, että he ovat jonkin ajan kuluttua vielä enemmän solmussa verrattuna lähtötilanteen.

Jos ongelma ei ratkea, niin opettaja antaa parille luvan valita yleisöstä jonkun henkilön avustamaan paria. Oppimiseen liittyviin vaikeuksiinkin voi pyytää tukea ja apua kavereiltaan. Mikäli ongelma ei vielä avustajankaan kanssa ratkea, voi opettaja antaa pareille kuvan, jossa ratkaisu kerrotaan.

Merestä pelastautumisharjoitus

Tarkoituksena oli luoda opiskelijoiden keskuuteen tunne, että olemme kaikki niin sanotusti samassa veneessä ja kaveria ei jätetä. Harjoitus toteutettiin Pansion Laivastoasemalla Turussa. Aamu aloitettiin teoriaosuudella, missä selvitettiin miten pelastautumispuku puetaan oikein päälle, sekä ohjeistettiin pelastautumislautalle kipuaminen. Iltapäivällä siirryimme pelastautumispuvuissa satamaan, missä kävelimme parijonossa laiturille. Sitten tuli käsky hypätä yksitellen mereen.

Meressä muodostimme toisistamme kiinni pitäen niin sanotun madon, jonka jälkeen menimme takaisin laiturille ja reppuselkähypyillä uudelleen mereen. Harjoituksessa korostui tuntemattoman opiskelukaverin huomioon ottaminen häneen luottaminen ja tukeminen. Pelastautumislauttaan kapuaminen toi oman haasteensa kaverin huomioon ottamisessa - ilman apua sinne ei päässyt.

Lankakerä

Istutaan ringissä. Opettaja tai ohjaaja pitää käsissään lankakerää ja heittää langanpäätä kiinni pitäen sen jollekin ryhmän jäsenelle. Tarkoitus on, että jokainen kertoo vuorollaan lankakerän saatuaan jonkin asian, joka tällä hetkellä aiheuttaa stressiä. Jokainen pitää kiinni langasta, että piirin keskelle muodostuu verkko. Kun kaikki ryhmän jäsenet ovat langassa kiinni ja jokainen on kertonut itseään stressaavan asian, lähdetään verkkoa purkamaan ja lankakerää heitetään takaisin. Nyt jokainen kertoo vuorollaan asian, josta saa voimaa.

Menetelmää voi käyttää myös palautteen antamisen yhteydessä siten, että lankakerää heitettäessä aluksi kerrotaan vaikka tunnelmia päivästä ja lankaverkkoa purettaessa vaikkapa mainitaan kiinniottajasta joku positiivinen asia. Opiskelijaryhmässä menetelmä toimii hyvin esimerkiksi työssäoppimisen ja näytön ohjeistustilanteessa. Menetelmä vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta ja voimaannuttaa opiskelijoita.

Lähde: Heikinheimo & Hurskainen. 2002. Harjoituksilla voimaa, luovuutta ja työniloa.

WC-paperirulla

Tarvikkeina tarvitaan wc-paperirulla. Tehtävä toimii parhaiten esim. leiriolosuhteissa. Ohjaaja kertoo, että kaikki muu on hyvin, mutta wc-paperia ei ole mukana kuin kyseinen rulla ja pyytää kutakin ryhmästä ottavan omaan tarpeeseensa paloja. Kun rulla on kiertänyt, kerrotaan, ettei paperipula olekaan todellinen. Tarkistetaan jokaisen ottama paperipalojen määrä. Jokainen ryhmäläinen kertoo itsestään niin monta asiaa kuin oli ottanut paperinpaloja. Tai tilanteesta riippuen kertoo paperinpalojen määrän verran ominaisuuksia, joita hyvältä työssäoppijalta tms. odotetaan.

Positiivisen palautteen antaminen ryhmässä

Tämä harjoitus sopii opiskelijaryhmälle, joka on jo ainakin jonkin verran tutustunut toisiinsa. Ryhmä istuu tuoleilla ringissä. Joukossa on yksi ylimääräinen tuoli. Se, jonka oikealla puolella tuoli on, kutsuu jonkun toisista istumaan siihen. Kutsuja sanoo kutsumalleen jotakin positiivista, esimerkiksi: ”Matti, minusta on kiva tehdä tätä projektia/työtä sinun kanssa, koska olet kannustava.” Se, jonka oikealle puolelle jäi tyhjä tuoli Mattin mentyä kehuttavaksi, kutsuu seuraavan istumaan viereensä ja antaa tälle puolestaan positiivista palautetta. Näin jatketaan kunnes jokainen on saanut positiivista palautetta. Ohjaajan tehtävänä on huomioida että, kukaan ei jää välistä ja jokainen ryhmästä saa positiivista palautetta. Lopuksi keskustellaan yhteisesti positiivisen palautteen antamisen tärkeydestä ja palautteen vastaanottamisesta opinnoissa, työyhteisöissä jne. Jokainen meistä on hyvä jossain, omien ja toisten vahvuuksien huomaaminen on tärkeää.

Tehtävän voi halutessaan rajata koskettamaan tiettyä osa-aluetta, projektia tai muuta yhteisesti tehtyä asiaa. Ravintola-alalla palauterinki voisi koskettaa vaikka tarjoilijan tai kokkin ammattityöhön liittyviin taitoihin. Tämä on osoittautunut hyväksi harjoitukseksi esimerkiksi ryhmässä, joissa on yhdessä harjoiteltu pidemmän aikaa käytännön työn tekemistä oppilaitoksessa ravintolavuoroissa. Vaikka palautetta työn sujuvuudesta käydään työvuorojen aikana ja päätyttyä läpi opiskelijoiden kanssa, on asiaa hyvä pohtia uudelleen ajan kanssa.

Lisää tutustumis- ja vuorovaikutusharjoituksia:

Aalto, Mikko. 2000. Ryppäästä ryhmäksi: Turvallisen ryhmän rakentaminen

Mannerheimin lasten suojeluliitto: <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/leikkinurkka/tutustumisleikit/>

Nimen arvaaminen

Opettaja valmistautuu tähän tehtävään kirjoittamalla jokaisen opiskelijan etunimen esimerkiksi fläppitaululle, taululle tai erilliselle isolle paperille. Harjoitus toimii parhaiten isommassa ryhmässä, ei välttämättä vain muutaman ihmisen ryhmässä. Tarkoituksena on arvata vuorotellen kuka kukin on. Arvaamisen jälkeen jokainen voi vuorollaan kertoa oman nimensä historiaa, jos sen sattuu tietämään. Tämä ryhmäytymistehtävä soveltuu ensimmäisille tunneille, jolloin kukaan ei (välttämättä) vielä tunne toisiaan. Nimikin jää paremmin mieleen, jos kuulee sen taustan. Nimi ja kasvot tulevat saman tien tutuksi helpolla tavalla.

Kolme eläintä

Tähän tehtävään tarvitaan kyniä ja paperia jokaiselle opiskelijalle. Jokainen kirjoittaa paperille kolme eläintä ja niille jokaiselle kolme ominaisuutta esim. koira (tunnollinen, seurallinen, karvainen). Näille jokaiselle kolmelle eläimelle ja niiden ominaisuuksille tulee uudet hauskat merkitykset, kun ne kerrotaan muille opiskelijoille eläin kerrallaan. Ensimmäin kerrotaan numeron 1 eläimet ja niiden ominaisuudet, opettajan ensin kertoessa mistä on kyse. 1) Eläin, joka haluaisit olla. 2) Eläin, joka olet kavereidesi mielestä. 3) Eläin, joka oikeasti olet. Tämä sopii myös illanistujaisiin, jossa osallistujat eivät tunne toisiaan kovin hyvin. Auttaa tutustumaan ja rentouttaa tilannetta.

Mikä sinä olisit?

Osallistujat työskentelevät pareittain, pienessä ryhmässä tai koko ryhmänä. Ohjaaja kysyy kysymyksen ”Mikä sinä olisit, jos olisit...?”, ja osallistujat vastaavat siihen nopeasti sen mukaan, mitä ensimmäisenä juolahtaa mieleen. Jokainen kertoo oman valintansa vuorollaan, ja vastausta voi halutessaan perustella. Sen jälkeen kysytään uusi kysymys.

Kysymyksiä: Mikä sinä olisit, jos olisit

- ▶ eläin
- ▶ kaupunki
- ▶ automerkki
- ▶ laulu
- ▶ kenkä
- ▶ koirarotu
- ▶ peli
- ▶ leikki
- ▶ kukka
- ▶ ruoka
- ▶ esine
- ▶ rakennus
- ▶ kulkuväline
- ▶ puu
- ▶ kasvi
- ▶ sieni
- ▶ huonekalu
- ▶ marja tai hedelmä

(Kirjasta: Ryhmä toimimaan!)

Parin nimen leikkaaminen

Tarvitaan aikakauslehtiä, väripapereita, sakset, paperiliimaa. Osallistujat etsivät itselleen parin, jota eivät tunne entuudestaan. Vaihtoehtoisesti jaetaan parit tekemällä jako muulla perusteella, esimerkiksi jakamalla ryhmä kahteen jonoon ja parit muodostuvat jonon ensimmäisistä, toisista ja kolmansista ja niin edelleen. Tämän jälkeen parit kertovat toisilleen oman nimensä. Kumpikin etsii aikakauslehdistä suuria kirjaimia, leikkaa ne irti ja muodostaa niistä parinsa nimen liimaamalla kirjaimet väripaperille. Kun työt ovat valmiita, jokainen ottaa oman nimipaperinsa ja sanoo oman nimensä muille. Valmiit nimitaidepaperit kiinnitetään seinälle tai nimikyltiksi omalle paikalle.

(Kirjasta: Ryhmä toimimaan!)

Käsi olkapäälle

Tämän harjoituksen avulla ohjaaja saa nopeasti tietoa ryhmän jäsenten välisistä suhteista. Sama harjoitus voidaan toistaa uudelleen jonkin ajan kuluttua ja samalla voidaan seurata suhteiden pysyvyyttä. Osallistujat kulkevat ympäriinsä. Ohjaaja sanoo valintatehtäviä, joiden mukaan osallistujat toimivat.

Valintatehtäviä:

- ▶ Laita käsi sen henkilön olkapäälle, jonka tunnet parhaiten tästä joukosta.
- ▶ Laita käsi sen henkilön olkapäälle, jota tunnet tällä hetkellä vähiten.
- ▶ Laita käsi sen henkilön olkapäälle, jonka seurassa olet ollut eniten lähiaikoina.
- ▶ Laita käsi sen henkilön olkapäälle, johon haluaisit tutustua paremmin.

(Kirjasta: Ryhmä toimimaan!)

Ongelmasolmu

Tavoitteena on kisailu ja ilo. Toteutetaan mieluiten ulkona. Ongelmasolmuun tarvitaan noin 10 metriä pitkä köysi ja noin 10 osallistujaa. Osallistujat tarttuvat molemmilla käsillä köyteen tasaisin välimatkoin. Köyden keskelle osallistujien väliin jätetään hieman enemmän köyttä. Tarkoituksena on muodostaa solmu keskelle köyttä siten, että kukaan ei päästä irti köydestä. Tehtävä toimii hyvin yhteistoiminnallisena ongelmanratkaisutehtävänä.

Kokemuksia: Tehtävän ratkaisu vaatii, että kaikki kulkevat köydestä muodostetun silmukan lävitse.

(Kirjasta: Ryhmä liikkeelle!)

Nyrkki auki

Tavoitteena on tutustuminen ja luovuus. Voidaan suorittaa sisällä tai ulkona. Ryhmä jaetaan ensin pareiksi, minkä jälkeen ohjaaja pyytää toista parista sulkemaan kätensä niin tiukkaan nyrkkiin kuin mahdollista. Toisen henkilön on pyrittävä avaamaan nyrkki käyttämällä kaikkia mahdollisia keinoja. Hetken kuluttua vaihdetaan osia parin sisällä. Kun nyrkkejä on yritetty avata muutama minuutti, ohjaaja kysyy, kuka sai nyrkin avattua ja kuka ei. Yleensä kumpiakin löytyy ryhmästä. Tämän jälkeen ohjaaja kysyy, kuinka moni yritti ratkaista tehtävää voimalla. Yleensä suurin osa ryhmästä on yrittänyt avata toisen nyrkkiä juuri voimaa käyttäen. Lopuksi ohjaaja kysyy, kuinka moni osallistujista sai parin avaamaan nyrkkinsä muulla tavoin kuin voimalla, esimerkiksi pyytämällä paria avaamaan nyrkkinsä.

(Kirjasta: Ryhmä liikkeelle!)

Fiilisjana

Mennään kuvitellulle janalle, johon on kuvattu joku asteikko, esim. hyvä – huono, 1-5, vähän-paljon. Sen jälkeen esitetään kysymyksiä. Kysymykset voivat olla laidasta laitaan, ideana purkaa senhetkisiä tunteja esimerkiksi:

- ▶ minkälainen sää mielestäsi nyt on?
- ▶ millä mielellä olet tullut?
- ▶ kuinka paljon aiot itsestäsi tänä päivänä antaa?
- ▶ montako ryhmän jäsenistä tunnet?

Harrastussalaatti

Istutaan tuoleilla ringissä (tuoleja yksi vähemmän kuin ryhmäläisiä). Yksi ryhmän jäsenistä on ringin keskellä. Keskellä oleva sanoo harrastuksen. Kaikki, jotka harrastavat samaa asiaa, vaihtavat paikkaa keskenään. Viereisessä olevan kanssa ei saa vaihtaa paikkaa. Se, joka jää ilman paikkaa, jää keskelle. Sanomalla joku yhteisesti sovittu sana, esimerkiksi harrastussalaatti tai urheilukauppa, kaikki ringissä olevat vaihtavat paikkaa.

Nimirinki

Sano nimesi ja esimerkiksi paikka minne haluaisit matkustaa. Seuraavan pitää muistaa ja sanoa ääneen aiempien henkilöiden nimi ja paikka jonne haluaisi matkustaa. Vaihtoehtoisesti harjoituksessa voidaan tehdä oman nimen lisäksi jokin liike ja muiden täytyy toistaa se.

Nimipallo

Mennään kaikki piiriin. Heitä pallo sille, jonka nimen haluaisit tietää. Hän kertoo nimensä ja heittää pallon edelleen toiselle henkilölle ringissä kunnes kaikki ovat heittäneet palloa ja sanoneet nimensä. Harjoituksen voi toistaa heti perään siten, että yritetään muistaa toisten nimet ja heitetään pallo sille, jonka nimi muistetaan.

Variaatio tästä: kuinka nopeasti pallo liikkuu

Heitetään palloa ringissä aluksi mielivaltaisessa järjestyksessä. Jokaisen osallistujan tulee muistaa keneltä pallon sai ja kenelle sen sitten heitti. Tämän jälkeen palloa heitetään samassa järjestyksessä mahdollisimman nopeasti. Harjoite toistetaan lopussa ja ideana on mitata yhteistyön kehittymistä. Vaatii kunnon sekuntikellon ajanottamiseksi.

ZIP, ZAP – nimipeli

Istutaan ringissä siten, että istumapaikkoja on yksi vähemmän. Ringin keskellä on yksi pelaaja, joka osoittaa jotain ringissä olevaa ja sanoo joko ZIP tai ZAP. Sanoessaan ZIP ringissä istuvan pitää sanoa oikealla puolella olevan nimi ja sanoessaan ZAP vasemmalla olevan nimi. Jos ringissä istuja ei muista nimeä tai sekoilee suunnasta, hän joutuu keskelle. Sanoessaan ZIP ZAP kaikki vaihtavat paikkaa. Se, joka jää ilman paikkaa, joutuu keskelle.

Nimikerä

Kerro nimesi ja vaikkapa mistä pidät. Heitä sitten kädessäsi oleva lankakerä jollekin ringissä olevalle. Pidä itse kiinni langasta. Kun kaikki ovat saaneet langan, kerätään lanka vastakkaisessa järjestyksessä pois. Jokaisen on vuorollaan kerrottavan sen ihmisen nimi ja se mistä pitää, jonka luo lanka menee.

Suomen kartta

Koko ryhmä rakentaa pitkästä köydestä tai maalarinteipistä maahan mahdollisimman paljon Suomen karttaa muistuttavan kartan ääriviivat. Ohjaajan käskystä jokainen siirtyy esimerkiksi syntymäpaikkakunnalle, nykyiselle kotipaikkakunnalle. Ohjaajan pyynnöstä lähekkäin olevat henkilöt esittäytyvät ja alkavat keskustella keskenään annetusta aiheesta.

Lentävät eläimet

Ollaan ringissä ja heitellään neljää erilaista esinettä (pehmolelua tai eriväristä hernepusssia). Ensimmäisen esineen kohdalla on sanottava oma nimi, toisen esineen kohdalla sen nimi, jolle heitetään, kolmannen kohdalla lempiruoka ja neljännen kohdalla toisen lempiruoka.

Aasinhäntä

Kaksi ryhmää, jotka seisovat viivan takana. Keskellä oleva ohjaaja pitää huivia ja merkistä kummastakin ryhmästä lähtee yksi tavoittelemaan aasinhäntää. Jos toinen saa koskettua hännän siepannutta, kosketettu joutuu vaihtamaan koskettajan ryhmään. Voittaja on se joukkue, jossa on eniten jäseniä sen jälkeen kun jokainen osanottaja on yrittänyt siepata häntää vuorollaan keskeltä olevalta ohjaajalta.

Nimilakana

Jaetaan ryhmä puoliksi kahteen eri huoneeseen. Ohjaajat pitävät oviaukossa lakanaa siten, ettei toiselle puolelle näe. Vuorotellen kummastakin ryhmästä tulee yksi lakana taakse, ohjaajat laskevat kolmeen ja laskevat lakanan. Se, joka ensiksi keksii toisella puolella olevan nimen, voittaa. Hävinnyt joutuu toiselle puolelle. Peliä voi pelata niin pitkään, että kaikki ovat käyneet lakanan takana.

Nimen ”muistamisläpsy”

Ollaan ringissä ja yksi keskellä. Ringissä olevat sanovat jonkun ringissä olevan nimen. Nimetyn pelaajan pitää mahdollisimman nopeasti sanoa jonkun muun nimi. Jos hän ei ehdi sanoa tätä ennen kuin häntä läpsäistään (esim. sanomalehdellä), joutuu hän vuorostaan keskelle.

Tietokonepeli

Ryhmäläiset muodostavat parit. Pareista toinen menee rajatulle alueelle silmät sidottuna. Pelataan ikään kuin vanhanaikaista tietokonepeliä, jossa yksi ”örkki” (myös silmät sidottuna) koettaa syödä pelialueella olevia pelinappuloita, pelaajia. Viimeiseksi alueelle jäänyt pelaaja on voittaja. Pelialueen ulkopuolella olevat ohjaavat pelinappuloita. Syöjää ohjaa myös yksi pelaaja. Syöjä kulkee kädet ojennettuina, kyynärpäät vartalossa ja aina kun joku jää käsien väliin hänet syödään ja poistetaan pelistä.

Susi tulee - läpsyhippa

Susi koettaa saalistaa muita ryhmäläisiä läpsäyttämällä lehtirullalla mahaan. Turvana on se, että pelaajat ovat mahat vastakkain.

Vampyyri

Liikutaan silmät kiinni. Kun tavataan joku, pannaan kädet hänen harteilleen. Jos tämä sanoo ”IIK”, tulee parista myös vampyyri. Jos kaksi vampyyriä kohtaa (kumpikin sanoo ”IIK”), ”kirus” poistuu.

Ankkalinna

Peruutetaan kädet polvissa kohti ringin keskustaa ja kun joku tulee vastaan, tervehditään toisia jalkojen välistä sanomalla ”KVAAK KVAAK”.

Delfiini, lehmä, hissi

Variaatioita on monia, mutta idea on se, että ollaan ringissä ja yksi on keskellä. Keskellä oleva osoittaa jotain ringissä olevaa ja sanoo vaikka ”Lehmä”. Se, jota osoitetaan, alkaa ammuja ja vieressä olevat alkavat lypsää. Delfiinin kohdalla keskimäinen ”jodlaa” ja työntää kieltä ulos suustaan ja vieressä olevat tekevät evän liikkeitä sivulle. Hissin kohdalla keskimäinen menee kyykkyyyn ja muut nousevat varpailleen. Jos joku erehtyy, hän joutuu vuorostaan keskelle.

Ketjuleikki

Ollaan ringissä ja ohjaaja sanoo jonkun ringissä olevan nimen, joka sanoo jonkun muun nimen ja nostaa oman kätensä päänsä päälle. Näin edetään siihen asti, kunnes kaikkien nimet on sanottu. Seuraavaksi toistetaan tämä ketju. Peliin voidaan ottaa seuraavaksi vaikka joku muu asia, kuten sairaudet. Tämä ketju testataan ja seuraavaksi ohjaaja panee nimet liikkeelle ja sitten sairaudet. Peliä voidaan vaikeuttaa ottamalla mukaan pallo. Harjoitellaan ja pannaan liikkeelle kaikki kolme. Leikki on tietenkin sitä haastavampi, mitä useampi asia kulkee samanaikaisesti.

Purku pallon avulla

Ollaan ringissä ja ohjaaja antaa pallon vieressään olevalle, joka kertoo vaikka päivän tunnelmat ja antaa pallon seuraavalle. Pallo kiertää aina niin kauan, kun löytyy jotain kerrottavaa.

Haaksirikko

Jako 4–5 henkilön ryhmiin. Ryhmät miettivät, mitä tarvikkeita (10 kpl) ottavat mukaansa haaksirikkoutuneesta laivasta ja kirjaavat ne paperille. Tämän jälkeen ryhmän jäsenten ja esineiden määrä puolitetaan. Pienemmissä ryhmissä joudutaan arvottamaan esineet uudellaan ja samalla tutustaan ryhmän jäseniin paremmin.

HEH-laskeminen

Ryhmä menee makaamaan maahan siten, että pää on aina seuraavan mahan päällä. Tehtävänä on sanoa ketjussa ”HEH, HEH” siten, ettei kukaan ala nauraa. Jos näin käy, alkaa laskeminen alusta, niin kauan kunnes onnistutaan.

Paperitorni

20 kpl A4-arkkia / ryhmä. Tehtävänä on rakentaa mahdollisimman korkea torni yhdessä tietyssä ajassa. Korkeimman pystyssä pysyvän tornin rakentanut joukkue on voittaja.

Sulattajat-hippa

Yksi henkilö on kiinniottajana, toiset juoksevat karkuun. Leikin ideana on ”jäädystä” eli saada kiinni kaikki vapaana olevat. Jäädystetty pysähtyy liikkumattomaksi patsaaksi. Vapaana olevat koettavat vapauttaa jäädystetyn. Tämä tapahtuu halaamalla.

Piirustusjuoru

Muodostetaan ryhmät ja ryhmäläiset asettuvat jonoon. Ohjaaja näyttää jonojen viimeisille kuvan. Jokainen vuorollaan piirtää tämän kuvan edellä olevan selkään. Jonon ensimmäiset piirtävät tämän paperille ja yhdessä katsotaan miten hyvin kuvat vastaavat toisiaan.

Silmäniskupiiri

Muodostetaan sisä- ja ulkorinki. Sisäringissä koetetaan silmää iskemällä saada pari, ulkorinki koettaa estää.

Kivi, sakset ja paperi

Alkuasetelmassa kaikki ovat vaikka kanoja ja kulkevat kyykyssä. Kohdatessaan toisen pelaajan on tehtävänä pelata kivi, sakset ja paperi – peliä. Voittanut saa nousta gorillaksi. Gorillana ollessa kävellään kuin gorillat ja jos tavataan toinen gorilla, taas pelataan. Jos häviää, joutuu takaisin kanaksi, jos voittaa, pääsee ihmiseksi. Tästä ei voi enää pudota alaspäin. Pelataan sopiva aika.

Aatami ja Eeva

Ringin keskellä on silmät sidottuina kaksi opiskelijaa esimerkiksi tyttö ja poika. Poika kutsuu tyttöä ”EEVA” ja tyttö vastaa ”AATAMI”. Poika koettaa saada tytön kiinni äänen perusteella. Tyttö yrittää päästä pakoon.

Hyppynaru

Ryhmän on hypittävä isoa hyppynarua siten, että naru pyörii koko ajan ja vähintään yksi on koko ajan hypimässä. Narun pyörittäjiä pitää vaihtaa myös lennossa. Jos liike katkeaa, aloitetaan alusta. Pelataan niin kauan, että menee läpi.

Tuolijuttu

Neljä tuolia asetetaan siten, että tuoleilla istujat pystyvät nojautumaan toistensa syliin ja ottamaan kiinni. Tämän jälkeen aletaan hiljaksen vetää tuolia pois alta.

Jäykkishippa

Rajattu alue, hippoja valitaan yksi tai kaksi ryhmän koon mukaan. Kun hippa saa kiinni, jäykistytään seisomaan paikalleen kädet levällään. Pelastaminen tapahtuu siten, että kolme leikkijää koskettaa samanaikaisesti jäykistynyttä pelaajaa.

Luottamuskuja

Muodostetaan kuja, jossa kaksi riviä on kohti toisiaan noin käsivarren mitan päässä. Pidetään kädet suorina rinnankorkeudella. Vuorotellen käy joku juoksemassa kohti kujaa. Rivissä olevien pitää nostaa kätensä juuri viime hetkellä.

Sokkokuljetus pareittain, luottamuskuljetus

Toinen on sokko, toinen kuljettaja, joka kuljettaa sokkoa erilaisissa paikoissa. Kuljetetaan siten, että kämmenet ovat vastakkain mutta eivät koske toisiaan.

Lumilabyrintti

Poljetaan lumeen labyrintti ja pelataan siinä hippaa.

Polttopallo

Vanha lastenleikki, jossa yksi on ringin ulkopuolella koettaen polttaa ringissä olevia heittämällä heitä kohti palloa. Sitä mukaa, kun palaa eli pallo osuu, pääsee heittäjäksi. Viimeiseksi rinkiin jäänyt on voittaja.

Kukkotappelu

Pelataan pareittain siten, että pidetään kiinni nilkoista ja koetetaan työntää ulos alueelta tai vaihtoehtoisesti kaataa.

Ahtautuminen

Ryhmän on mahdollista mahdollisimman pienelle alueelle, vaikkapa ison kannon päälle.

Matonkääntö

Koettakaa kääntää matto siten, että seisotte ryhmänä se päällä.

Sähkötyt

Muodostetaan ringi ja otetaan vierustoveria kädestä kiinni. Ohjaaja laittaa sähkötyksen liikkeelle, eli puristaa mahdollisimman näkymättömästi vierustoverin kättä, joka puristaa taas oman vierustoverinsa kättä. Yksi on ringin keskellä ja yrittää saada selville, missä sähkötyt eli käden puristus menee ja katkaisee sen. Henkilö keskellä vaihtuu.

Tervapata

Ollaan ringissä ja ringin ulkopuolella oleva panee pienen esineen jonkun taakse. Jos esineen pannut ehtii juosta ringin ympäri ilman, että toinen huomaa, hän pääsee ringiin. Jos toinen huomaa esineen, hänen pitää lähteä juoksemaan vastapäivään ringiä ympäri koettaen ehtiä omalle paikalleen ennen esineen pudottajaa.

Swiss, bäng poing

Ollaan ringissä. SWISS (käden heilautus) vie vuoroa jompaankumpaan suuntaan. BÄNGILLÄ (ammutaan sormella) voi ampua ringin ylitse ja POING pysäyttää liikkeen ja panee sen takaisin. Pelistä putoaa, jos tekee väärän liikkeen tai tekee liikkeen liian myöhään. Ohjaaja aloittaa pelin. Liikkeet pitää tehdä äänen kanssa.

Solmu köydessä

Ryhmä ottaa narusta kiinni niin, että solmu jää keskelle. Tehtävänä on aukaista solmu siten, että paikkaa ei vaihdeta ja käsiä ei päästetä irti.

Ihmissolmu

Opiskelijat muodostavat ringin. Heitä käsketään ottamaan toisiaan kädestä kiinni. Vierustoverin kädestä ei saa ottaa kiinni ja pitää valita kaksi eri ihmistä. Tästä syntyy solmu, joka pitää selvittää käsiä irrottamalla.

Tasapainolauta

Pannaan paksu lankku tukevan puun päälle. Ryhmän tehtävänä on nousta lankulle siten, että lankku pysyy tasapainossa.

Palapeli

Ryhmillä on tehtävänä ratkaista ongelmapalapeli. Ryhmästä valitaan palapelin tekijät, jotka ovat silmät sidottuina. Ryhmän muut näkevät jäsenet voivat puhumalla neuvoa sokkoina palapeliä tekeviä ryhmäläisiä. Palapelin ensimmäiseksi valmiiksi saanut joukkue on voittaja.

Rantapallo

Ryhmän tehtävänä on liikuttaa rantapalloa 50 metriä siten, ettei pallo koske maahan. Palloa kosketaan vuorotellen ryhmän sopimassa järjestyksessä.

Geometriset kuviot

Tarvitaan huivit silmien sitomiseen ja noin 10–15 metriä pitkä köysi, jolla muodot tehdään.

Ryhmä tehtävänä on muodostaa annetusta köydestä ohjaajan käskyn mukaan erilaisia muotoja. Muodot voivat olla vaikka kolmio, neliö, kuusikulmio tai vaikkapa joku numero. Ryhmän koko sanelee sen, kuinka monikulmaisia muotoja voidaan tehdä. Suoritus tapahtuu silmät sidottuna.

Harjoitusta on mahdollisuus tehdä niin pienellä kuin isollakin ryhmällä. Kun on saatu tehtävä onnistumaan pienellä ryhmällä, voidaan pyytää kahta ryhmää, jotka ovat tehneet kolmion, yhdistämään nämä kolmiot Daavidin tähdeksi (kuusikulmainen kahden kolmion muodostama tähti).

Joenylitys

Ryhmän tehtävänä on ylittää alue tyhjiä koreja (maito, limsa tms.) apuna käyttäen maata koskettamatta. Alueen on oltava vähintään kaksi kertaa pidempi kuin se matka, mikä pelkillä koreilla päästäisiin. Koreja on oltava vähemmän kuin suorittajia. Jos ryhmä suoriutuu hyvin, voidaan kysyä, kuinka vähillä koreilla he pystyvät liikkumaan. Tehtävää voidaan vaikeuttaa siten, että ryhmä etenee kädestä kiinni pitämällä. Ryhmä menettää korin, jos kosketus siihen katkeaa. Korit voidaan korvata lankuilla.

Mahdollisuus tehdä isollakin ryhmällä, paljon erilaisia variaatioita. Vaatii paljon kärsivällisyyttä, mutta luvassa aito onnistumisen kokemus. Tehtävää varten voidaan kehittää erilaisia kehyskertomuksia esim. ryhmäläisten iän mukaan. Kehyskertomuksilla voidaan motivoida ryhmän työtä.

Laboratorio

Tarvitaan ämpäri, kertakäyttökuppeja noin 30–40, vettä, maalarinteippiä, huiveja, tussi ja pari keppiä. Sopiva ryhmän koko noin 10–15.

Ryhmän tehtävänä on annetussa (esim. 30 minuuttia) ajassa etsiä rajatusta tilasta koeputket (kertakäyttömukit), joissa on maailman pelastavaa nestettä. Kupeissa oleva neste pitää kaataa samasta tilasta löytyvään ämpäriin. Ämpäriin on merkattu raja, jolloin tehtävä on suoritettu. Kun aika on kulunut umpeen, paikka ”räjähtää” ja suorittajat, jotka ovat jääneet sisälle, sen myötä. Kuten myös sanko, jos sitä ei ole ehditty täyttämään ja tuomaan pois.

Tehtävän suorittajilla on erilaisia rooleja. Puolella ryhmäläisistä on suoja-puku, jolla voi koskettaa niin seiniä kuin muita pelaajia. Nämä ovat sokeutettuja liinoilla. Toinen puoli on mykistettyjä, mutta näkeviä. Nämä ohjaavat paksusuojapukuisia koeputkien kerääjiä. Näkevät ohutpukuiset eivät saa koskea mihinkään, jos he koskevat, he joutuvat viideksi minuutiksi pois pelistä. Alueella on myös lasersäteitä (maalarin teippiä), johon koskiessaan kummankin suoja-puvun omaava joutuu viideksi minuutiksi pois pelistä. Lasersäteet saa purkaa ainoastaan siihen tarkoitettulla purkulaitteella, joka voi olla vaikka henkari. Näitä laitteita on vain kaksi ryhmää kohti.

Iso ryhmä voidaan jakaa kahteen ryhmään ja toinen ryhmä etsii vaikkapa kasvatusalustoja (esim. paperilautanen).

Legotorni

Tarvitaan kaksi kertaa 20 samanlaista legoa, huivit silmien sitomiseen, köysi alueen rajaamiseen tai teippiä. Sopiva ryhmän koko noin 10 henkilöä. Ryhmälle annetaan 15 minuuttia aikaa tutkia legoista rakennettua rakennelmaa. Legoesine on vaikkapa narulla rajatulla alueella, halkaisijaltaan noin kolme metriä, jolle ei saa mennä eli esinettä ei voi koskea. Annetun 15 minuutin aikana ryhmän tulee keksiä, miten he pystyvät rakentamaan samanlaisen tornin siten, että tornia rakentavat ovat alueen keskellä huivit silmillään ja toinen puoli on alueen ulkopuolella näkevänä mutta mykkänä. Eri alueilla olevat eivät saa koskea toisiaan. Aikaa tehtävän suorittamiseen annetaan 20–30 minuuttia.

Iso ryhmä voidaan jakaa kahteen ryhmään ja kummallekin ryhmälle annetaan sama tehtävä. Tehtävä voidaan suorittaa kilpailuna antamalla aika, milloin esineiden tulee olla valmiita. Tehtävää voidaan helpottaa siten, että annetaan mahdollisuus yhdelle ryhmästä käydä katsomassa mallikappaletta siinä vaiheessa, kun esineessä on kaikki kerrokset. Voittaja on se ryhmä, joka on saanut tehtyä mahdollisimman mallinkaltaisen tornin. Toinen vaihtoehto on se, että työ suoritetaan muuten samalla tavalla mutta ilman kilpailua siten, että koko ryhmän yhteinen tavoite on saada määräajassa kummatkin tornit pystyyn. Eli torninsa valmiiksi saanut ryhmä voi lähteä auttamaan toista ryhmää.

Maaverkko

Tarvitaan noin 30 metriä narua, joka viritetään vaakatasoon esimerkiksi puita apuna käyttäen noin 30 cm:n korkeudelle.

Ryhmän kaikkien jäsenten tulee päästä verkon toiselle puolelle. Kukin saa matkalla koskea vain yhteen ruutuun (jokaisella ”oma” ruutu). Kukaan ei saa poistua verkosta ennen kuin kaikki ryhmän jäsenet ovat ruuduissa.

Tehtävää voidaan vaikeuttaa esim. kieltämällä kommunikointi äänen avulla tai asettamalla osalle ryhmäläisistä sokkoliina.

Kolumbialainen sähköaita

Tarvitaan narua noin 10 metriä (mahdollisimman ohutta, ettei satuta) ja keppi. Sopiva ryhmän koko on noin 10 henkilöä.

Ryhmän on ylitettävä noin vyötärön korkeudelle laitettu naru siten, etteivät koske sitä. Ryhmäläiset pitävät toisiaan kädestä kiinni. Tilanne alkaa siitä, että kaikki pitävät kädestä kiinni ja ollaan ringissä, jonka jälkeen annetaan ryhmän päättää, mistä kohdin rinkiä päästetään irti. Jos joku ylittäjä koskee aitaan, niin koko ryhmä palaa takaisin. Ohjaajan on turvattava ensimmäinen ja viimeinen ylittäjä. Samoin on korostettava sitä, etteivät ryhmäläiset satuta itseään.

Olette Kolumbian viidakossa huippumodernissa vankilassa, jossa ei ole vartioita, koska vankilaa ympäröi niin hyvä sähköaita. Jossain kohdin sähköaita on kuitenkin niin matala, että teillä voi olla mahdollisuuksia hyvällä yhteistyöllä päästä aidasta yli niin, ettei kukaan kosketa siihen ja ”kuole”. Teidät on sidottu toisiinne käsiraudoilla (pidätte käsistä kiinni toisianne). Mutta kuinka ollakaan, alueelle on jäänyt huono rautasahan terä (esim. keppi), jolla voidaan katkaista yhdet raudat.

Paikanvaihto puomilla

Ryhmä menee tukevasti kiinnitetyn puomin päälle seisomaan. Tehtävä annetaan, kun kaikki seisovat puomilla. Tehtävänä on mennä vaikkapa etunimen ensimmäisen kirjaimen mukaiseen aakkosjärjestykseen. Tehtävä pitää suorittaa siten, ettei kukaan putoa. Jos joku putoaa, pitää palata alkutilanteeseen.

Jos ryhmä suoriutuu hyvin, voidaan mennä seuraavaksi vaikka pituusjärjestykseen. Jos vaikeuksia siirtyä, esim. puomi on liukas tai liian kapea, niin riittää, että paikanvaihtajat eivät putoa. Puomi voi olla myös kapea penkki. Harjoitus on mahdollista tehdä isollakin ryhmällä. Vaatii paljon kärsivällisyyttä, mutta luvassa aito onnistumisen kokemus. Ryhmä voi itse päättää, mikä on onnistunut suoritus (= ryhmän oma moraalii). Tämä on hyvä aloitusharjoite lämmittelyjen jälkeen. Tämän jälkeen kannattaa pitää purku, koska harjoitteeseen voi mennä paljon aikaa.

Narua myöten kulku

Tarvitaan paksua köyttä noin 20–30 metriä. Puita sopivin välein, neljän metrin väli alkaa olla jo liian paljon. Alussa voi laittaa helpompia välejä. 4 väliä on riittävä. Ohjaajan on osattava tehdä sellainen solmu, että köysi ei löysty niin paljon, että se osuu maahan.

Ryhmän on kuljettava köyttä myöten alkupisteestä loppupisteeseen. Köysi on noin puolen metrin korkeudella ja sidottuna tukeviin puihin. Tehtävä vaikeutuu sitä enemmän, mitä pidemmälle ryhmä pääsee. Jos joku ryhmästä putoaa maahan, on tämän aloitettava alusta. Ryhmäläiset eivät saa auttaa toisiaan muualla kuin köydellä. Viimeiselle puulle päässeet saavat hypätä maahan, mutta eivät saa palata enää lähtöpisteeseen auttamaan.

Ohjaajan on turvattava ryhmäläisiä hankalissa paikoissa. Ensiarvoisen tärkeää on se, että maassa ei ole kiviä tai kantoja. Puista on poistettava oksat, etteivät suorittajat satuta itseään niihin. Jos on useampi ohjaaja, voidaan sopia, että vain ohjaajien turvatessa saa liikkua. Samoin korostettava sitä, etteivät ryhmäläiset loukkaa itseään. Jos joku väli tuottaa vaikeuksia liikaa, ohjaaja voi antaa apuköyden.

Pomminpurku

Tarvitaan kolme ämpäriä, koukku, koukkuun kiinnitettävät narut. Narujen on oltava niin pitkiä, että niillä voidaan operoida ringin ulkopuolelta. Naru, jolla alue rajataan.

Ryhmän tehtävänä on nostaa köysillä rajatun alueen keskeltä naruja ja koukkuja apuna käyttäen kolme ämpäriä. Ämpärit pitää panna ensiksi sisäkkäin ja nostaa kaikki kerrallaan alueelta. Rajatun alueen sisäpuolelle ei saa mennä. Tätä harjoitusta on mahdollista tehdä isollakin ryhmällä, paljon erilaisia variaatioita. Vaatii paljon kärsivällisyyttä, mutta luvassa aito onnistumisen kokemus.

Ryhmän tehtävänä purkaa kaksi kappaletta pommeja siten, että nostavat pommit lyijylieriöön (isoin ämpäri) ja nostavat tällä pommit pois. Jos lieriö putoaa, pommit räjähtävät. Loppujen lopuksi tehtävä on aika helppo, joten kannattaa käyttää variaatiota 1, jossa puolet ryhmäläisiä ovat robotteja, jotka ovat selin alueelle. Robotit eivät näe mitä tekevät, heidän tehtävänä on vain vetää naruista robottien ohjaajien ohjeiden mukaan. Jokaisella robotilla on oma ohjaajansa. Tai variaatiota 2, jossa osa ryhmäläisistä on näkeviä ja puhuvia, osa sokeita ja puhuvia ja osa näkeviä ja mykkiä.

Onnellisuuden tuoli

Tavoitteena on myönteinen palaute ja palautteen vastaanottaminen. Ryhmä menee ympyrän muotoiseen piiriin, jonka keskelle laitetaan yksi tyhjä tuoli. Jokainen osallistuja menee vuorotellen istumaan tuoliin. Jokainen sanoo ainakin yhden myönteisen asian tuolissa olijalle. Sanominen voidaan suorittaa joko ääneen niin, että kaikki kuulevat, tai sitten käydään kuiskaamassa. Tuolissa olija tai muut ryhmän jäsenet eivät saa kommentoida sanottua asiaa mitenkään. Tuolissa istuja kääntyy tuolissa aina kyseessä olevaan puhujaan päin. Yksinkertaisuudesta huolimatta tämä harjoitus on vaativa tuolissa olijalle.

Menetelmää voidaan käyttää, kun ryhmä on toiminut jo jonkin aikaa yhdessä ja sen jäsenet tuntevat toisensa. Menetelmällä voidaan lisätä ryhmän kiinteyttä positiivisen palautteen avulla.

RYHMÄÄN JAKAMINEN

Ryhmää jaetaan usein pienempiin ryhmiin esimerkiksi tavoitteellisten tehtävien, vastuuryhmien tai arjen toimintojen tarkoituksen mukaisen toteutuksen perusteella. Usein käytetty tapa jakaa ryhmiin on tehdä numeraalinen jako. Joskus siihen kaipaa vaihtelua. Ohjaajat ovat kuvanneet erilaisia ja toimivia tapoja jakaa ryhmää pienempiin ryhmiin.

Aakkosjärjestys

Opiskelijat menevät riviin aakkosjärjestykseen etunimen, sukunimen, syntymäpäivän, hiusten värin tms. mukaan. Riviin järjestäytymisen jälkeen opettaja jakaa opiskelijat ryhmiin. Esim. neljä ensimmäistä muodostaa ryhmän ja samalla logiikalla jatketaan rivin loppuun.

Narut

Opettajalla on kädessään noin 60 cm pitkiä nauhoja, joita on määrällisesti puolet luokan opiskelijamäärästä. Opettaja pitää nauhoja kiinni keskikohdasta ja opiskelijat ottavat kiinni yhden nauhan päästä. Opettaja vapauttaa nauhat ja näin samasta nauhasta kiinni pitävät muodostavat parin.

Palapeli

Opettaja leikkaa postikortteja osiin, joista kukin opiskelija ottaa yhden palan. Opiskelija etsii oman ryhmänsä kortin palan perusteella siten, että ryhmä kokoaa paloista kokonaisen kortin.

Sanapeli

Opettaja kirjoittaa tavuja lapuille, joista kukin opiskelija ottaa yhden lapun. Opiskelija etsii ryhmänsä kokoomalla lapuista kokonaisen sanan.

Maat tai numerot

Opettaja valitsee korttipakasta sopivan määrän kortteja eri maista tai numeroista. Jokainen opiskelija ottaa yhden kortin ja etsii ryhmän saman maan mukaan tai parinsa saman numeron mukaan.

Mykistys

Tapahtuu siten, että ohjaaja mykistää ryhmän. Tämän jälkeen hän jakaa paperilappuja, joissa on kolmio, risti tai ympyrä. Lapun saaja panee asian mieleensä eikä kerro tätä muille. Sitten sidotaan silmät ja lähdetään etsimään omia ryhmäläisiä eli saman tunnuksen saaneita, yhä edelleen mykkänä käsien avulla kommunikoiden.

STRUKTUROITU OPETUS

Strukturoitu opetus tarkoittaa rakenteiltaan selkeäksi tehtyä opetusta, jossa otetaan huomioon opiskelijan tuen tarve yksilöllisesti. Struktoureja voidaan luoda opetuksen sisältöön, menetelmiin, kommunikaatioon, ympäristöön sekä henkilö- ja yhteistyöjärjestelyihin. Strukturoinnissa on keskeistä tavoitteiden muodostaminen, ennakointi, toiminnan suunnittelu ja organisointi, tavoitteiden toteuttaminen suunnitelman mukaisesti sekä toiminnan arviointi, korjaaminen ja uudelleen suuntaaminen.

Strukturin avulla selkiytetään oppijalle aikaa, paikkaa ja toimintaa. Oppijan tulee saada tietoa siitä mitä tehdään, missä tehdään, milloin tehdään, kuinka kauan tekeminen kestää, kenen kanssa teen ja mitä teen seuraavaksi. Strukturoinnissa on tärkeää kehittää oppimisympäristön visualisointia oppijaa tukeväksi. Strukturoidun opetuksen toimintatavat ovat avuksi oppijalle, jolla on tarkkaavaisuuteen ja käyttäytymiseen liittyviä ongelmia ja toiminnanohjausta vaativalle oppijalle. Strukturoitua opetusta käytetään yleisesti erityistä tukea vaativien opiskelijoiden opetuksessa (kehitysvammaisuus ja autismin kirjo), mutta se toimii sovellettuna monenlaisissa oppimistilanteissa ja -kokonaisuuksissa.

Strukturoitu lukujärjestys

Kuvien avulla strukturoidaan opiskelijalle päivän ohjelma lukujärjestykseen. Kutakin oppiainetta kuvaavat yhteisesti sovitut kuvat. Samat kuvat ovat käytössä luokan seinällä olevassa isossa lukujärjestyksessä ja opiskelijan omassa lukujärjestyksessä. Kuvat auttavat opiskelijaa jäsentämään päiväänsä, koska jokaisella opiskelijalla on oma yksilöllinen lukujärjestys. Opiskelijan päivän hahmottamista tuetaan vielä liimaamalla kunkin päivän järjestys kalenteriin. Tämän vaiheen tarkoituksena on konkretisoida päivä kuvien ja toiminnan kautta.

Strukturointi ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa

Jokaisen uuden opinon alkaessa opiskelijoiden kanssa suunnitellaan opetuksen sisältö ja toteutustapa tutkinnon perusteiden ja opetussuunnitelman pohjalta. Tavoitteet huomioidaan suunnitellaan se, mitä aihealueita opiskellaan ja miten tehtävät tuotteet tullaan valmistamaan. Luokan tai työsalin seinälle laaditaan aikajana, josta ilmenee konkreettisesti se mitä tullaan tekemään ja missä järjestyksessä. Eri työvaiheista ja teoriaopinnoista laaditaan omat aikajanelle tulevat laput, joiden paikkaa voidaan tarvittaessa vaihtaa, jos työ etenee ennakoitua nopeammin tai hitaammin. Aikajana on keskeinen osa strukturointia, mutta myös luokka tai työsalin järjestellään vastaamaan opetustilanteen tarpeita.

Strukturointi auttaa opiskelijaa orientoitumaan tulevaan opintoon ja antaa hänelle vaikutusmahdollisuuden yhteissuunnittelun kautta, joka sitouttaa opiskeluun. Strukturointi tukee prosessimaista työskentelyä ja auttaa opiskelijaa hahmottamaan laajempia kokonaisuuksia.

Strukturia ruoanvalmistukseen

Tunnin alussa opettaja pitää alustuksen tehtävään ja motivoi opiskelijoita, jotta he tietävät mitä tehdään ja miksi. Kullekin opiskelijalle jaetaan ohjeet, jotka voivat olla kuvallisia tai selkeäkielisiä, mikäli opiskelijat niistä hyötyvät. Tämän jälkeen jaetaan roolit ja työt sekä aikataulutetaan tehtävät esim. luokassa olevalle liitutaululle tai opiskelijoille jaettavalle monistepohjalle. Tehtävät voidaan jakaa pienempiin kokonaisuuksiin, mikäli koko työprosessin hahmottaminen on hankalaa. Opettaja ohjaa opiskelijaa koko työn ajan ja antaa oikea-aikaista palautetta töiden edistymisestä ja lopputuloksesta.

Strukturointia ja erityttämistä matematiikan opetukseen

Opettaja esittelee tunnin aiheen ja perustelee miksi tämä asia esim. potenssilaskut on tärkeää oppia juuri koulutuksen tässä vaiheessa. Opettaja esittelee dokumenttikameraa apuna käyttäen kaksi erimerkkistä ja toiminnaltaan erilaista laskintyyppiä, joita opiskelijat voivat käyttää apunaan laskemisessa. Opettaja kirjoittaa taululle viisi esimerkkitehtävää, jotka käydään läpi yhdessä opiskelijoiden kanssa, jotta he hahmottavat mistä tässä opittavassa asiassa on kyse.

Opetustuokion jälkeen opettaja antaa opiskelijoille laskuharjoituksia ja kiertää luokassa katsomassa, miten he pärjäävät tehtävien tekemisessä ohjaten tarvittaessa. Mikäli opiskelija tarvitsee tehostettua ohjausta, niin opettaja käy esimerkein ja tehtävien avulla asiaa läpi heidän kanssaan uudelleen. Nopeimmille ja asian osaaville opiskelijoille opettaja voi antaa vaativampia tehtäviä ja hitaammin edistyville helpompia tehtäviä erilaisten ulkonäöltään samanlaisten tehtävämonisteiden kautta. Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle voidaan laatia aktiivimonisteita, jossa on asiaan liittyviä kuvia ja tekstiä, joita he voivat täydentää laskemisen ohella.

YHTEISTOIMINNALLINEN OPPIMINEN

Yhteistoiminnallinen oppiminen on yhdessä opiskelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteistoiminnallisuuden perusideana on, että kaikki osallistuvat työskentelyyn ja opittu tieto/taito jaetaan koko ryhmälle. Jokainen opiskelija tuo oman tietämyksensä ja osaamisensa ryhmän käyttöön ja jokainen on vastuussa sekä omasta että toisten oppimisesta ryhmässä. Yhteistoiminnallisen oppimisen avulla voidaan kehittää opiskelijoiden yhteistyö-, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä tukea opiskelijoiden itsetuntoa ja opiskelumuotivaatiota.

Yhteistoiminnalliset ryhmät

Opiskelijat jaetaan A-, B- ja C-ryhmiin. Opiskeltava teksti jaetaan kolmeen osaan eli jokaiselle ryhmälle jaetaan oma A-, B- tai C-osa opiskeltavasta asiasta. Luettuaan tekstinsä A:t, B:t ja C:t keskustelevat kukin omassa ryhmässään lukemastaan tekstistä. Tämän jälkeen jaetaan sekaryhmät, joissa on jäsen A-, B- ja C-ryhmästä. Tämän jälkeen kukin ryhmän jäsen vuorollaan kertoo lukemansa tekstin ydinkohdat toisilleen. Menetelmän avulla voidaan laajoja opiskelualueita käydä läpi lyhyemmässä ajassa ja asioita ei tarvitse luennoida opettajajohtoisesti. Opiskelijoille voidaan antaa eripituisia tai -tasoisia tekstejä tarpeen ja taitojen mukaisesti. Menetelmällä voidaan opiskella myös erilaisia taitoja. Opettaja ohjeistaa ryhmän muodostamisen ja ryhmän jäsenten tehtävät. Ryhmälle jaetaan oma tehtävä, jonka he selvittävät. Ryhmä voi tehdä materiaalin tai esityksen, joka on jaettavissa ja opetettavissa kaikille ryhmille. Näin kaikki opiskelijat joutuvat tekemään työtä ja osallistumaan tiedon siirtoon. Jokainen ryhmä saa saman tiedon. Tarpeeksi kattavan tiedon saatavuus ryhmälle vaatii, että kaikki opiskelijat ovat paikalla ja aktiivisesti mukana työskentelyssä.

Parityöskentelyä yhteistoiminnallisesti

Esimerkki on yhteiskunta- ja yritystiedon kurssilla toteutettu sosiaaliturvaan liittyvä oppimistehtävä

Opettaja kertoo sosiaaliturvaan liittyvät perusasiat ja jakaa aiheesta opintomonisteen. Sen jälkeen opiskelijat jaetaan pareihin. Pari muodostetaan siten, että opiskelijat ovat erilaisia, esimerkiksi toimeen tarttuva henkilö ja toinen hieman passiivisempi. Parille jaetaan sosiaaliturvaan liittyvä osa-alue, jota parin pitää pohdita. Kysymyksenanto on: miltä yhteiskunta näyttäisi ilman tätä sosiaaliturvan osa-aluetta. Opiskelijoilla on 15–20 min aikaa koostaa pohdintansa esiteltävään muotoon. Pari voi esittää tuotoksensa joko visuaalisesti

tai sanallisesti. Kukin pari vuorollaan esittelee työnsä muulle ryhmälle, jonka jälkeen opettaja antaa palautetta joka parille tehtävästä.

Tällä tehtävällä haetaan ymmärrystä konkreettiseen elämään ja sosiaaliturvan vaikutusta omaankin elämään. Yhteistoiminnallisuus toteutuu hyvin, koska tehtävän lopussa opiskelijat jakavat omat pohdintansa muulle ryhmälle. Kokemukset ovat olleet positiivisia, ja opiskelijat ovat saaneet tehtävästä kivoja oivalluksia.

Esimerkki logistiikka-alan parityöskentelystä

Työpareina tai työryhminä toteutetaan harjoituksia, joissa esimerkiksi varaston tietojärjestelmissä harjoitellaan varastokirjanpito-ohjelman käyttöä siten, että ohjelman käyttöön tutustutaan työpareittain kirjallisen tehtävänannon mukaan. Ensimmäisessä harjoituksessa on kerrottu yksityiskohtaisesti, siitä mistä valikosta liikutaan minnekin ja mistä pitää klikata. Tehtävät vaikeutuvat, niin että toisessa harjoituksessa on samantapaisia harjoituksia hieman laajemmalla tasolla kuin ensimmäisessä harjoituksessa. Kolmannessa ja neljännessä harjoituksessa on valikko-ohjeet jätetty pois ja esimerkiksi tilattavat kappalemäärät täytyy itse laskea.

Lisäksi opiskelijoille voidaan tehdä työvuorolistoja eli suunnitellaan ennakkoon kuka toimii missäkin tehtävässä koko päivän tai seuraavan kahden päivän ajan tai pidemminkin aikaa. Varastossa on valkotaulu, josta jokainen voi tarkastaa tehtävänsä. Opiskelijat voivat myös jo ennakkoon tarkastaa mitä tulevat seuraavana päivänä pääsääntöisesti tekemään. Tehtävät voivat olla myös työpareittain toteutettavia eli työpari vastaa päivän ajan sähköpostitilausten ja tilauspuhelimien päivystyksestä, tapahtumien kirjaamisesta koneelle tai tilausten keräämisestä. Tällä toimintatavalla opiskelijat tietävät oman työnsä päivän aikana sekä opettaja luo suunnittelutyökalan, jolla voi vaikuttaa siihen mihin suuntaan vie minäkin päivänä opiskelijan osaamista tai harjoittelun tarvetta.

Yhteistoiminnallinen oppiminen teemakorttien avulla

Opiskelijaryhmä jaetaan 2-4 hengen ryhmiin ja jokaiselle ryhmälle annetaan teemakuva ja kuvaan liittyvät ohjaavat kysymykset. Ryhmälle nimetään vetäjä, joka toimii myös ryhmän ajatusten kirjaajana. Teemakortit ovat ruokatiedon sivuilta, osoitteesta:

http://opetus.ruokatieto.fi/Suomeksi/Opettajien_materiaali/Perusopetus/Aikaa_ruualle_-kortit

Eriyistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ryhmässä vetäjänä voisivat toimia opettaja, ohjaaja tai koulunkäyntiavustaja tarpeen vaatiessa. Teemakortit on tarkoitettu opittavaan asiaan orientoitumiseen ja keskustelun virittämiseen. Lisäksi opettaja saa tietoa opiskelijoilla jo olevasta asiaan liittyvästä tiedosta. Ryhmälle annetaan työskentelyaikaa 1 oppitunti. Toinen oppitunti käytetään ryhmätöiden esittelyyn muulle ryhmälle. Teemakorttien ja kysymysten avulla opiskelijoiden on helpompi avata keskustelu ja löytää keskeiset asiaan liittyvät aiheet. Visuaalinen oppija hyötyy kuvasta ja auditiivinen opiskelija hyötyy keskustelusta ja esityksistä. Ilpo Vuorinen kertoo kirjassaan (2005, 150) Tuhat tapaa opettaa, menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmänohjaajille, kuvallisen ilmaisun keskeiset opetukselliset tehtävät, joita ovat muun muassa

- ▶ Informaation antaminen
- ▶ Kokonaisuuksien hahmottaminen
- ▶ Asioiden keskinäisten riippuvuuksin osoittaminen
- ▶ Virikkeiden, mielikuvien, tunnelmien ja fantasioiden välittäminen
- ▶ Tunteiden, mielipiteiden ja kysymysten herättäminen
- ▶ Muistamisen helpottaminen

Mittaamisen opettelu yhteistoiminnallisen oppimisen avulla

Tehtävän nimi on ”Mitä tiedät minusta?”. Tehtävän suorittamiseen varataan aikaa kaksi kertaa 45 min. Aluksi opettaja kirjoittaa taululle allekkain 12 numeroa, jotka kertovat hänestä itsestään.

Esimerkiksi (taululle kirjoitetaan vain numerot):

- ▶ (kengännumero) 39
- ▶ (pituus) 170
- ▶ (ikä) 35
- ▶ (syntymäkuukausi) 6
- ▶ (syntymäpäivä) 11
- ▶ (kodissani asuu minun lisäksi) 3
- ▶ (perheeseeni kuuluu siskoja) 0
- ▶ (minulla ei ole yhtään..) 0
- ▶ (mutta minun vanhemmillani on..) 5
- ▶ (työmatka kestää minuuteissa) 10
- ▶ (olen työskennellyt tässä oppilaitoksessa..) 4
- ▶ (syntymävuoteni on) 1974

Tämän jälkeen jokaiselle opiskelijalle jaetaan 5 tarralappua. Jokainen oppilas kirjoittaa yhden itselleen tärkeän numeron jokaiseen lappuun, jonka avulla hän kertoo jotain itsestään. Opiskelija tuo kaikki laput taululle ja kertoo niiden avulla luokalle itsestään.

Jokainen järjestää omat 5 lappua pulpetilleen siten, että pienin luku on vasemmalla ja suurin luku on oikealla puolella pulpettia. Luokasta valitaan pitkä, vapaa seinä, ja jokainen vie omat lappunsa seinään siten, että ryhmän pienin luku tulee vasemmalle ja suurin luku oikealle.

Sitten lähdetään yhdessä mittauksen maailmaan. Jokaisella oppilaalla on 20 cm viivoitin pulpetilla, ja katsotaan ensin viivoittimesta mikä on 1 cm mitta. Sen jälkeen etsitään sama mitta omasta kädestä (monella oppilaalla se oli pikkusormen kynnen leveys). Mietittiin mihin mittaukseen 1cm mittaa voi käyttää siinä luokassa (esim. kumin leveys, teroittimen pituus/korkeus).

Opettaja pyytää opiskelijoita näyttämään käsillään mikä heidän mielestään on 10 cm mitta. Sen jälkeen 10 cm tarkistetaan viivoittimesta ja etsitään omasta kämmenestä 10 cm mitta (usein pikkusormen kärjestä alaspäin). Tämän jälkeen arvataan mikä on oman pulpetin leveys. Jokaisen oppilaan nimi kirjoitetaan taululle ja arvaus kyseisestä asiasta. Sitten jokainen ottaa oman kehonmitan ja mittaa pulpetin leveyden jotka myös kirjoitetaan taululle otsikolla ”kehon mitta”. Sen jälkeen jokainen mittaa rullamitalla mikä on pulpetin tarkka mittaustulos.

Esimerkki taululle kirjattavista asioista:

	arvaus	kehon mitta	tarkka mittaustulos
Lilli			
Timo			
Pekka			

Kun kaikkien tulokset ovat taululla nähtävillä, ympyröidään arvaus ja kehon mitta-osiosta pienin, suurin ja lähinnä oikeaa oleva tulos (eri väreillä).

Seuraavalla matematiikan tunnilla jatketaan aihetta (aika 2 x 45 min.). Tarkistetaan viivoittimella omasta kehosta missä oli 1cm, 10cm. Harjoitellaan vielä oppilaiden itse esittämien esimerkkien kautta (esim. kaukosäätimen lyhyt sivu, kirjan pitkä sivu, avatun kansion pitkä sivu). Ensin edellä mainitut asiat arvataan, sitten mitataan omalla keholla ja lopuksi tarkistetaan rullamitalla.

Opettaja jakaa jokaiselle maalarinteipin palan, johon kirjoitetaan oma nimi.

Ensimmäinen tehtävä on arvioida silmämääräisesti metrin matka lattiasta seinään. Jokainen laittaa nimi-teipin oman arvionsa kohdalle. Tämän jälkeen oppilas ottaa itselleen parin ja jokainen oppilas arvioi oman kehon kautta metrin matkaa omasta jalasta lattiasta ylöspäin. Parin tehtävä on mitata metrimitalla kuinka lähelle oppilaan oman kehon arviomittaus osui oikeaa tulosta. Opettaja kehottaa jokaista muistamaan missä on se oman kehon mitta.

Opettaja jakaa toisen teipin, johon jokainen kirjoittaa oman nimen. Jokaisen opiskelijan tehtävä on arvioida oman kehon mitalla metrin kohta seinästä, ja laittaa siihen oma nimilappu. Sen jälkeen oppilas arvioi edellä mainittujen mittauksen eron silmämääräisesti, ja mittaa metrimitalla tarkan mittaustuloksen.

Metrin mitan voi myös arvioida käsien kautta parin kanssa: oppilas nousee seisomaan, ja laittaa kädet vaakasuoraan auki molemmille sivuille. Ensin otetaan oma arvio metrin pituudesta keskisormen päästä suoraan toiseen käteen päin. Pari mittaa metrimitalla missä on todellinen metrin pituus. Oppilas tunnustelee itseltään onko siinä kohtaan joku ”maamerkki” jotta muistaa myöhemmin kyseisen kohdan.

Seuraavalla kerralla (2x45 min.) arvioidaan uudelleen metrin mitta omaa kehoa käyttäen ja merkitään kohta maalarinteipillä. Sen jälkeen rullamitalla tarkistetaan tarkka metrin mitta, ja merkitään se uudella metrin palalla.

Parin kanssa muistellaan missä on kädestä metrin mitta, ja pari mittaa uudelleen metrimitalla tarkan metrin paikka. Otetaan käyttöön moniste, johon on merkitty pohjaksi: mittauskohde, arvio, kehon mitta ja tarkka mittaustulos.

Monisteessa on opiskelijalle täydennysohjeet:

- ▶ 1. Valitse mittauskohdeet (ne valittiin yhdessä ja opettaja kirjoitti kohdeet taululle, ja opiskelijat monisteeseen)
- ▶ 2. Arvioi mittauskohdeiden pituus
- ▶ 3. Arvioi mittauskohdeiden pituus hyödyntämällä kehon mittoja
- ▶ 4. Mittaa kohteiden tarkka pituus viivoittimella tai rullamitalla
- ▶ 5. Ympyröi ARVIO tai KEHON MITTA sen mukaan, kumpi oli lähempänä tarkkaa mittaustulosta

Lopussa opettaja katsoo jokaisen oppilaan/parin kanssa heidän mittaustuloksensa.

Learning Cafe -sovellus

Uuden opiskeltavan aiheen virittelyyn sopii learning cafen sovellus, jossa kootaan yhteen opiskelijoiden tämän hetkistä tietoa aiheesta. Opettaja kirjoittaa vähintään A3-kokoisten papereiden keskelle kurssin aihekonaisuuudet, yksi aihe/paperi. Paperit laitetaan eri puolille luokkaa pöydille ja niille varataan myös tusseja. Opiskelijat jaetaan neljään ryhmään aiheiden luo. Ohjeeksi opiskelijat saavat kirjoittaa paperille kyseisestä aiheesta mieleen tulevia asioita miellekartan muotoon.

Sopivan ajan kuluttua kehoitetaan opiskelijoita jättämään kynät ja paperin pöydälle ja nousemaan ylös. Sitten ohjataan kukin ryhmä seuraavan aiheen luo täydentämään sinne aloitettua miellekarttaa. Näin toimitaan, kunnes kaikki ryhmät ovat käyneet lisäämässä ajatuksensa jokaiseen aiheeseen. Lopuksi opiskelijat palaavat sen aiheen luo, jonka ääreltä lähtivät liikkeelle. Opiskelijat esittelevät lyhyesti, millaisia asioita papereihin tuli, ja papereita tarkastellaan yhdessä. Jatkossa kurssin aikana esillä pidetään ainakin sitä paperia, johon on koottu kulloinkin käsiteltävänä olevan aihekonaisuuden asioita. Kun aihe on käsitelty, miellekarttaa täydennetään opituilla asioilla.

HAVAINNOLLISTAMINEN

Havainnollistamisessa konkretisoidaan opittavaa asiaa tai taitoa. Havainnollistaminen auttaa ymmärtämään ja jäsentämään sekä muistamaan opiskeltavia asioita. Lisäksi oppimistilanteessa se pitää yllä opiskelijoiden mielenkiintoa oppimiseen. Opetusta voidaan havainnollistaa monella eri tavalla. Havainnollistamiseen voidaan käyttää kuvia, piirroksia, kaavioita, toimintaa tai esimerkiksi filmejä. Opettajat tai opiskelijat voivat kertoa tarinoita tai esimerkkitapauksia (case). Erilaisia materiaaleja voidaan tuoda opetustilanteeseen nähtäväksi, tunnistettavaksi, haistettavaksi, maistettavaksi tai kokeiltavaksi. Opiskelijat voivat vierailla ja opiskella myös erilaisissa oppimisympäristöissä kuten esimerkiksi luonnossa, museoissa tai yrityksissä.

Kirppis-markkinat

Tavoitteena on opiskella aidoissa tilanteissa asiakaspalvelua, rahankäsittelyä sekä tuotteiden esillepanoa ja myyntiä.

Valmisteluvaiheessa: Opiskelijoille esitetään dia-kooste, jossa kerrotaan tapahtuman tavoitteista ja toteutuksesta, sekä pyritään innostamaan ja motivoimaan työskentelyyn. Markkinoita varten perustetaan erilaisia työpajoja (5 kpl), joihin opiskelijat hakeutuvat töihin (opiskelijat täyttävät ”työhakemuksen” jossa he kertovat mm. miksi haluavat juuri kyseiseen pajaan ja millaista osaamista heillä on).

Toteutusvaihe: Pajoihin valitut opiskelijat aloittavat työskentelyä annettujen tehtävien pohjalta omina ryhminään. Pajoissa työstetään mm. markkinoiden mainosmateriaalia, hankitaan myytäviä tuotteita ja arpa-jaispalkintoja, perustetaan markkina-kahvila jne. Pajojen ”työntekijät” kokoontuvat säännöllisin väliajoin yhteisiin palaveriin, joissa käydään läpi missä mennään ja mitä tulee vielä tehdä. Työskentely huipentuu kaksipäiväiseen kirpputori-tapahtumaan, jossa opiskelijat hoitavat tuotteiden esillepanon, myynnin jne. Tapahtuman jälkeen kerätään palautetta ja pidetään loppukoonti, jossa kirjataan onnistumiset ja kehittämisskohteet.

Ole maailman napa

eli havainnollista matemaattinen kuvio reaalielämän tilanteeksi

Menetelmää voidaan käyttää vieruskulman ja ristikulman eron opettamiseen, kun opiskelijoiden on vaikea ymmärtää miten piirroksessa samannäköiset kulmat eivät olekaan nimitykseltään samoja. Pulpeteista kootaan jana, jonka keskipisteessä seisoo opiskelija. Sitten aletaan luoda erilaisia kulmia hänen muodostamansa origon ympärille. Kun opiskelija pyöri origossa ja tarkasteli siitä ympäröiviä kulmia, näin opiskelija oppi ymmärtämään havainnointipisteen merkityksen havaintojen tekemiseen ja siitä seuraavat lainalaisuudet. Lisäksi opiskelija voi piirtää havainnollistetun tilanteen paperille ja sitä kautta oppia ymmärtämään geometrian ja elämässä tapahtuvien asioiden välisiä yhteyksiä.

Miellekartta

Menetelmä sopii kaikille ryhmille, yksilöllisesti käytettynä tai pienryhmässä. Sen avulla on helppo hahmottaa käsitteiden eritasoja ja yhteyksiä. Harjoitus on erityisen käyttökelpoinen tehtävää hahmoteltaessa. Miellekarttaa varten tarvitaan fläppipaperi, erivärisiä tusseja ja lehtikuvia. Aluksi opiskelijoille avataan miellekartan ajatus ja periaate. Ideana on, että käsiteltävästä aiheesta valitaan pääaihe, jonka ympärille kehitetään alakäsitteitä. Pääkäsite merkitään paperin keskelle ja alakäsitteet sen ympärille säteittäin. Miellekartta voidaan toteuttaa visuaalisesti monella tavalla esimerkiksi laatikkokuviona, hierarkioina, kuvia käyttäen, numeroiden, sarjakuvina jne.

Feelings today (Paremmän päivän aloitus)

Aamuisin opiskelijat ovat usein puoliiksi nukuksissa ja huonolla tuulella. Tilanne paranee nopeasti, kun kaikille annetaan mieleisensä värinen A4 arkki ja tussi ja he saavat kuvata tunnelmiaan. Opiskelijat piirtävät hymiönä omat kasvonsa suupielet ylös- tai alaspäin mielialansa mukaan, kirjoittavat paperille oman nimensä, päiväyksen ja joitain kommentteja esimerkiksi: hungry, tired, raining jne. Monet ovat kertoneet, että olo paranee, kun tietää mistä huonotuulisuus johtuu. Jotkut opiskelijat tahtovat tehdä Feelings todayn vaikka kesken päivää, jos se oli jostain syystä jäänyt tekemättä heti aamulla, koska sen avulla sai kuulemma päänsä järjestykseen. Aikaa tähän kuluu noin 5-15 minuuttia. Lukukauden lopulla kukin opiskelija kokosi hymiönsä aikajärjestyksessä vihkoseksi.

Menetelmä auttaa keskittymään, helpottaa ahdistusta ja kehittää itsetuntemusta.

Tavoiteportaati

Menetelmä sopii kaikille opiskelijoille erityisesti opintojen tai tehtävän alussa, jolloin tavoiteportaati toimivat kaikenlaisen suunnittelun pohjana. Esimerkiksi opiskelijan asumiskokeilu voidaan suunnitella käyttäen tavoiteportaita.

Menetelmässä tarvitaan paperi, kynä, värit sekä mahdollisesti valmiiksi piirretty porraskuvio. Opiskelija kirjaa portaiden alaosaan oman lähtötilanteensa. Sen jälkeen hän kirjaa portaiden yläosaan tavoitetilan.

Tämän jälkeen lähdetään porraskerrallaan rakentamaan toimintasuunnitelmaa niin, että lopulta saavutetaan haluttu tavoite. Portaitiin voidaan tehdä välitavoitteita tai voidaan tehdä välitavoitteille oma portaikko. Portaikko toimii konkreettisenä toimintasuunnitelmana tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos portaati tehdään huolimattomasti, liian abstrakteilla käsitteillä tai tavoite on liian korkealla, suunnitelman seuraaminen on hankalaa. Portaiden käyttäminen työvälineenä osoittaa tavoitteiden ja keinojen toimivuuden. Lisäksi ne tekevät tavoitteet näkyviksi ja osoittaa minkälaisilla konkreettisilla keinoilla ne saavutetaan.

Prosessikuva

Opettaja visualisoi prosessikuvaan opetuksen edetessä ajatuskuvioita fläpille esimerkiksi nuolin, tikku-ukoin ym. Opetuksessa ja opiskelijoiden puheenvuoroissa viitataan kehittyvään kuvioon. Tunnin lopussa fläppi voi olla täynnä ja sotkuinen, mutta opettaja ja opiskelijat ovat jakaneet yhteisen ymmärryksen, jota kuvio esittää. Kehittyvä kuvio auttaa jakamaan yhteisen ymmärryksen ja viittaamaan aiemmin puhuttuun asiaan osoittamalla kohtaa fläpillä.

Prosessikuvio auttaa kiinnittämään huomion ”liikkuvaan kohteeseen” ja jakamaan opettajan puheessa tuottamat ajatukset. Lisäksi se mahdollistaa pelkkää puhetta paremmin ajatustyön ja konkretisoi erityisesti abstrakteja asioita. Prosessikuvaa voi soveltaa kaikissa tilanteissa, joissa on välitettävä ajatuksia toisille. Se selkeyttää esimerkiksi näyttötutkinnon etenemistä, tehtävän eri vaiheita ym. Yksilöllisessä ohjauksessa se on hyvin toimiva menetelmä. Opiskelijat voisivat osallistua piirtämiseen yhteisen keskustelun aikana, tällöin ryhmän on hyvä olla henkilömäärältään pieni.

Demonstraatio

Taitojen opettamiseen hyvä opetusmenetelmä on demonstraatio. Siinä on kyse mallioppimisesta. Demonstraatiota voidaan esittää jonkin asian havainnollistamiseksi tai taidon opettamiseksi. Demonstraatio esitetään hitaasti ja suorituksen ydinkohtia korostaen. Taidon opettamisessa tärkeä on niin sanottu Koortin nelivaihemetodi, joka sisältää seuraavat neljä vaihetta: 1) Opettaja näyttää ja selostaa. Selostamisen pitää liittyä kiinteästi näyttämiseen 2) Opettaja näyttää, oppija selostaa 3) Oppija näyttää ja selostaa 4) Oppija toimii itsenäisesti.

Kuvaus ja kuvat havainnollistamisessa

Opiskelijoita kuvataan heidän työskennellessään ja kuvia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä, arvioinnissa jne. Ajatuksena on palauttaa kuvien avulla työtehtävä ja toiminta mieleen. Kuvista opiskelija voi kertoa mitä kuvassa tapahtuu tai pohtia: miltä työ tuntui? millainen oli työn lopputulos? miltä lopputulos näytti? miten hän koki tehtävän eri osiot? tarvitsiko apua?

Usein kuvien avulla voidaan pilkkoa kokonaisuutta/näyttöä pienempiin osiin ja sitten vasta arvioida kokonaisuutta. Netissä on tarjolla myös erilaisia hymy-naamoja ja muita kuvia, joita voi käyttää arvioinnissa. Opiskelija voi omasta mielestään valita jonkin omaa toimintaa vastaavan kuvan ja/tai tavoitekuvan.

Kokeellisuutta ja käytännönläheisyyttä laavalampun muodossa alkuainetyöhön

Menetelmä sopii kemian opetuksessa alkuainetehtävissä, jaksolliseen järjestelmään ja sen ominaisuuksiin tutustuttaessa. Kuluttajakasvatuksen kurssilla sitä voi käyttää mietittäessä älykkään kuluttajan merkitystä liikemaailman näkökulmasta. Menetelmä sopii myös tilanteeseen, jossa luokassa on hyvin erilaisia oppijoita ja opiskelijoita usealta ammattialalta esimerkiksi valinnaisessa opintojaksossa.

Oppimateriaalina tarvitaan esimerkiksi oma oppikirja, Internet sekä jokin ohjelma, joka mahdollistaa äänen ja kuvan liittämisen esim. Dreambroker tai Photo Story 3 (ilmainen ohjelma) jne. Jokaiselle opiskelijalle tulisi olla oma tietokone käytössä oppituntien aikana tiedon kokoamista varten. Työ on toteutettu tieto- ja viestintätekniikan luokassa, jossa jokaisella on käytössä tietokone, sankaluurit mikrofonilla ja etukäteen asennettu ohjelma esim. Photo Story 3 jne.

Ennako-ohjeistus on, että tulemme tuottamaan videon johonkin aiheeseen liittyen tällä kurssilla. Lisäksi esitellään jonkin esimerkkivideo ja kerrotaan hiukan ohjelmasta, jota käytetään.

Tuottaminen sisältää seuraavat vaiheet:

Ensimmäinen vaihe:

Opiskelija valitsee aiheen esim. alkuaineen, johon perehtyy tarkemmin ja kerää tietoa n. 2 sivua opettajan antamien vinkkien mukaan (vinkit eivät sitovia) tai lähtee etsimään tietoa esitelmää varten avoimesta aiheesta esim. ranskalaisin viivoin. Tietoa ei tarvitse järjestää, vaan ainoastaan haetaan tietoa tekijänoikeudet huomioiden omaan aiheeseen liittyen.

Esimerkkejä tähän vaiheeseen: Opiskelija voi hakea seuraavia tietoja

- ▶ Kemiallinen merkki
- ▶ Esiintyminen luonnossa (kaasuna, kiinteänä, nesteinä)
- ▶ Mistä löydetään?
- ▶ Minkä ryhmän ja jakson alkuaine on?
- ▶ Montako elektronia on uloimmalla kuorella?
- ▶ Paljonko ko. alkuainetta on ilmassa tai ihmisessä?
- ▶ Mitä yhdisteitä/ioneja kyseinen alkuaine muodostaa?
- ▶ Millainen on alkuaineen lämmönjohtavuus?
- ▶ Onko alkuaine metalli, epämetalli, pysymätön alkuaine tai jotain muuta?
- ▶ Missä alkuainetta käytetään? Käytetäänkö sitä omalla ammattialallasi ja miten?
- ▶ Kerää tähän kohtaan yleistä asiaa, joista voisi olla hyötyä alkuainetietoudessasi?
Esim. väri, taottavuus, sähkönjohtokyky jne.
- ▶ Tiheys, atomimassa, sulamispiste, kiehumispiste, englanninkielinen nimi
- ▶ Miksi valitsit juuri tämän alkuaineen? Oliko alkuaine tuttu ennestään?

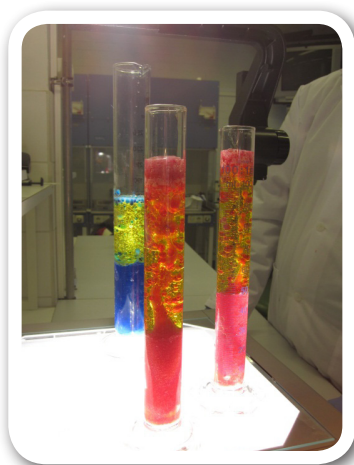
Toinen vaihe:

Löydettyä tietoa lähdetään jäsentämään esimerkiksi alkuainematkan avulla ja etsitään kuvia aiheeseen liittyen noin 10-15, jotka tallennetaan omalla koneelle. Tehdään jäsenitys tuottamalla matka halki Suomen siten, että opiskelijaa ohjeistetaan esimerkiksi, että ”hapen asiantuntijana” sinut on kutsuttu suurena asiantuntijana kertomaan seuraaville kohderyhmille omasta alkuaineesta. Kohderyhmän ikä, aiempi tieto, oma asiantuntijuus huomioiden kootaan tietoa ensimmäisestä vaiheesta eli niistä tiedoista, joita aiemmin koottiin teksti- ja kuvamuodossa. Näin syntyy tarina, jossa on 15 lausetta keskeistä kemiaa tietyn alkuaineen osalta.

Alkuainematka halki Suomen (käydään viidessä kaupungissa kertomassa omasta alkuaineesta eri kohderyhmille). Valitse viisi kohdetta siten, että aloitat Oulusta ja päädyt Helsinkiin (5 paikkaa valitaan). Valitsemisissä paikoissa voit kertoa eri asioita.

Otsikon Oulu alle: 5 asiaa päiväkotiin, joita voisi esimerkiksi kertoa hapestä (kuvia tai tekstiä).

Neljä asiaa työpaikkalaveriin, kerrotte esimerkiksi hapestä ihmisille, jotka eivät alkuaineista ymmärrä mitään.

Kerro kolme asiaa omasta alkuaineesta vanhuksille.

Kaksi asiaa koululaisille, jotka haluavat tietää asiasta ennen koetta jotain esim. hapestä

Yksi asia vietäväksi päättäjille, jotta saatte rahaa alkuainetyöhön ja matkaan jne. Kerro vakuuttavasti asiasta ja perustelee.

Opiskelija on koonnut tietoa esimerkissä alkuaineista tai muusta aiheesta. Hän on saanut poimittua keskeisen asian toisessa vaiheessa tarinaksi ja itselle tutulla kielellä. Tässä vaiheessa opiskelija poimii esimerkiksi Photo Story 3 -ohjelmaan kuvat alkuaineisiin tai aiheisiin liittyen sekä kirjoittaa kuviin niitä asioita, joita aikoo kertoa päiväkodissa, työpaikkalaverissa, vanhusten luona, koulussa sekä päättäjille. Kuvan ja tekstien lisäämisen jälkeen sekä pienellä kuvan muokkauksella, voidaan tarina äänittää jo koottujen tietojen avulla. Video on valmis esitettäväksi. Aikaa äänittämiseen ei mene kauan.

Tehtävän eri vaiheet tallennetaan ominaan ja siten alkuainematka on jaettavissa toisille. Opiskelija kokoaa tietoa henkilökohtaiseen tietovarastoon, josta se on kokeeseen tullessa poimittavissa ymmärrettävässä muodossa.

Kaikki opiskelijat ovat samalla viivalla itse toteuttamisen suhteen ja siten mahdolliset omat henkilökohtaiset haasteet kuten sosiaalisten tilanteiden pelko, lukivaikeus jne. eivät ole oppimisen esteenä ja hiljainen tieto saadaan näkyväksi. Videota ei ole pakko julkisesti esittää, mutta löydettyjä tietoja jaetaan.

Näin opiskelija oppii kokoamaan keskeistä tietoa erilaisista asioista ja asioita viedään käytäntöön omalle ammattialalle. Opiskelu ei ole enää pelkästään mekaanista suorittamista vaan tiedon analysointia. Opettajan roolina on johdatella opiskelijaa asiaan ja olla mukana tarvittaessa auttamassa tiedon hakemisessa sekä kytkemässä käytäntöön. Ohjaaminen vaatii ohjelman tuottamisvaiheessa henkilökohtaista ohjausta, koska tieto- ja viestintätekniiikan taidot ovat rajoitetut osalla opiskelijoista.

Opiskelija voi myös alkaa kokoamaan itselleen mistä tahansa aiheesta kuten kielistä henkilökohtaista sanavarastoa videomuodossa, koska tämä ohjelma mahdollistaa muokkaamisen jälkikäteen. Aikaisempaa tietoa voi päivittää uudemaksi versioksi.

Menetelmä sopii myös pitkien tekstien opetteluun, lukemiseen harjaannuttamiseen sekä keskeisten käsitteiden poimintaan. Tehtävän voisi esimerkiksi matematiikan yksikkömuunnosten osalta suorittaa seuraavasti: Ohjeistus voisi olla kuten edellä eli tullaan tuottamaan video omaan oppimiseen liittyen. Ensin opiskelija tutustuu konkreettisesti ravitsemusalalla käytössä oleviin GN-vuokiin tekemällä erilaisia mittauksia tilavuuksiin liittyen. Piirretään erilaiset vuoat ja mietitään, missä tilanteissa niitä käytetään ja millainen linjasto on ruokasalissa. Kuvataan mittaustilanteita valmiiksi itselle tulevaa työtä varten sekä kootaan tietoa ammattialan oppikirjoista ammattityössä käytettävien mittayksiköiden, ruokaohjeiden suurentamisen ja pienentämisen osalta.

Tuotetaan GN-tason matka Oulusta Helsinkiin samalla systeemillä kuin edellä on kerrottu paitsi että kohteet voivat olla toiset riippuen aihevalinnasta. Ravintola-alalla voidaan vieraila myös oman alan ravintoloissa halki Suomen kertomassa aiheesta. Silloin laskutehtävät voivat olla suoraan jonkin ravintolan ruokalistasta.

Tieto voidaan kuitenkin jäsentää samalla tavalla GN-matkana Oulusta Helsinkiin päiväkodin kautta päättäjille. Ideana on, ettei suoraa kopiointia tapahtuisi vaan opiskelija pureskelee löydetyn tiedon konkreettiseen muotoon lapsille, jotka ovat innokkaita kyselijöitä. Tai hän kohtaa mahdollisesti vastarintaa kuulijakunnassa, jolloin asia on tuotava selkeästi esille ja tarpeen vaatiessa voi tarkentaa asiaa laskutoimituksilla. Lopuksi kootaan yhdessä keskeiset asiat, jotta voidaan tarkistaa, että opittava asia on ymmärretty.

Tämä on oivallinen tapa esittää jokin käytännön työ vaiheineen toisille tai opinnäytteen esitleminen luokalle. Koottu tieto on muodossa, josta se on helppo viedä mukanaan esimerkiksi siirryttäessä jatko-opintoihin tai työelämään.

Vuorovaikutteisuutta tiedon kokoamisen ja järjestämisen osalta voisi tehostaa siten, että opiskelijapari tuottaa asiaan liittyen vuoropuhelun, joka tuotetaan vastaavalla mallilla. Opiskelijat voisivat myös itse haastella asiaan liittyen jotakin asiantuntijaa luokassa ja tehdä kysymyksiä toisten aiheista, siten, että kaikkien aiheet tulisivat huomioiduksi.

Idea tähän menetelmään on syntynyt Verkkoja kokemassa 2010-koulutuksessa saadun digitaalinen tarina-koulutuksen jälkeen.

Esimerkkivideo, joka on esitetty kyseisessä koulutuksessa, löytyy osoitteesta <http://youtu.be/eeZ-Gj7dhO4>

Kirjoittamismenetelmä

Valitaan opiskeltava aihe ja keskustellaan aiheesta pienryhmissä. Katsotaan aiheeseen liittyvä dokumentti tai tv-ohjelma. Kirjoitetaan sen jälkeen aiheesta mielipideteksti. Heikot kirjoittajat saavat ajatuksensa liikkeelle ja keksivät kirjoitettavaa. Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksensa yleensä helpommin kuin silloin, jos annetaan vain aihe, josta kirjoittaa. Tekstin voi kirjoittaa myös parityönä.

Toiminnallinen teoriaopetus musiikissa

Nuottien aika-arvoja opetettaessa asiat käydään taululla läpi ja sen jälkeen harjoitellaan tehtäviä soittamalla omalla instrumentilla tai käyttämällä omaa kehoa perkussiivisena instrumenttina. Myös esimerkiksi sävelasteikkojen intervallien vaihtelua voidaan ilmaista rytmillä, jos intervalleille määritellään omat aika-arvot. Esimerkiksi kokosävelaskel on neljäsosanuotin aika-arvo ja puolinuotin kahdeksasosa. Tällöin sävelasteikon kuulokuvan rinnalle muodostuu rytmisen kuulokuva kyseisestä asteikosta. Menetelmä yhdistää eri oppimistyylit. Teoria tuodaan välittömästi käytäntöön itse omalla instrumentilla.

Matemaattinen tehtävä käytännössä havainnollistettuna

Ostopainon, käyttöpainon ja painohäviön määrittäminen.

Tarvikkeet:

1. Punnitse porkkanat

Punnitset porkkanan painon puhdistamattomana eli sellaisena, kuin se on ostohetkellä. Tämä on porkkanan OSTOPAINO eli OP.

Merkitse tähän punnitsemasi ostopaino: OP = _____ kg

Kuori porkkanat

2. Punnitse kuoritut porkkanat

Punnitset porkkanan painon puhdistettuna eli sellaisena, kuin se on käyttövalmiina. Tämä on porkkanan KÄYTTÖPAINO eli KP.

Merkitse tähän punnitsemasi käyttöpaino: KP = _____ kg

3. Punnitse kuoret ja kannat

Punnitset porkkanan kuoret ja kannat eli sen, mikä porkkanoista häviää, kun se kuoritaan. Tämä on porkkanan PAINOHÄVIÖ eli PH.

Merkitse tähän punnitsemasi painohäviö: PH = _____ kg

Miten saat laskemalla painohäviön selville?

Laske tähän painohäviö ostopainon ja käyttöpainon avulla:

PAINOHÄVIÖPROSENTTI eli PH% tarkoittaa painohäviön osuutta ostopainosta prosentteina eli

$$\text{PH \%} = \text{PH} / \text{OP} \times 100\%$$

Laske tähän porkkanan painohäviöprosentti punnitustulostesi avulla:

Havainnollistettu kuunteleminen

Tehtävän tarkoituksena on havainnollistaa opiskelijoille kuuntelemisen tärkeyttä asiakaspalvelutehtävissä toimiessa ja muutoinkin elämässä. Joko opettaja tai opiskelijat itse lukevat alla olevan tekstin selkeällä äänellä ja opiskelijat/toinen opiskelija keskittyy kuuntelemiseen. Tämän jälkeen vastataan tehtävän lopussa oleviin kysymyksiin tarinan pohjalta.

Luettava tarina:

Eräs rahaton mies löysi kerran kadulta kaksi euroa. Hän katseli kolikkoa. ”Olen nälkäinen ja kylmissäni. Menen kahvilaan ja ostan itselleni kupin kahvia.”, hän ajatteli. Kun hän tuli kahvilan kohdalle, hän pysähtyi. ”Jos ostan kahvin, rahani on mennyt”, hän ajatteli itsekseen. Sitten hän alkoi miettiä, mitä kaikkea saisi kolikollaan.

Punnitessaan eri vaihtoehtoja hän huomasi kadulla kynän. ”Jos ostaisin rahalla kyniä, voisin myydä ne hie- man korkeampaan hintaan ja saisinkin pari kolikkoa yhden asemesta”, mies totesi. Hän meni kirjakauppaan ja osti kahdella eurolla kyniä. Sitten hän meni kadulle ja myi 20 kynää 20 sentin kappalehintaan. Näin hän sai neljä euroa. Hän meni takaisin kauppaan ja osti ansaitsemallaan summalla lisää kyniä, jotka hän taas myi. Jälleen hän meni kauppaan ja osti kyniä, jotka jälleen myi. Tällä tavoin jatkaessaan hän sai yhden kahvikupilisen sijasta kunnon aterian.

Kysymykset tarinasta:

- ▶ Mitä mies löysi?
- ▶ Millainen mies oli?
- ▶ Olivatko miehellä silmälasit vai parta?
- ▶ Mitä mies halusi rahalla tehdä?
- ▶ Kuinka mies lopulta toimi?
- ▶ Kävikö mies juomassa teetä?

Kun opiskelijat ovat vastanneet kysymyksiin, keskustellaan niistä yhdessä esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- ▶ Miten hyvin tarinaa kuunneltiin?
- ▶ Miten lukija käytti ääntään, oliko teksti selkeää ja äänenkäyttö oikeanlaista?
- ▶ Mitä eroa on kuuntelemisella ja kuulemisella?
- ▶ Miksi on tärkeää että asiakaspalvelija osaa kuunnella?
- ▶ Millaisia tilanteita asiakaspalvelutehtävissä voi tulla, jos asiakaspalvelija ei kuuntele asiakasta?

Asiakaspalvelijan huoneentaulu

Tehtävän tavoitteena on oppia ymmärtämään mitkä ovat hyvän asiakaspalvelijan ominaisuudet ja se toimii myös alustuksena myöhemmille asiakaspalvelun opinnoille. Tehtävässä opiskelijat tekevät ryhmissä niin sanotun ”huoneentaulun”, joka sisältää hyvän asiakaspalvelijan ominaisuudet.

Ryhmä pohtii yhdessä keskeisimmät hyvän asiakaspalvelijan ominaisuudet ja listaa ne huoneentauluun.

Ohjeita toteutusta varten:

- ▶ tuotos pitää mahtua yhdelle isolle kartonkiarkille
- ▶ selkeä otsikko
- ▶ tekstin tulee olla luettavissa vähintään metrin etäisyydeltä
- ▶ tekstin oltava selkeää
- ▶ taulua voidaan elävöittää esimerkiksi lehdestä leikatuin kuvin
- ▶ ryhmäläisten nimet taulun alareunassa

Toteutuksen jälkeen huoneentaulut laitetaan esille ja keskustellaan siitä millainen on hyvä myyjä ja miksi.

Kirpputorivierailu

Tavoitteena tutustua kirpputorin toimintaympäristöön ja tehdä siellä havaintoja kuluttajan näkökulmasta liittyen muun muassa tuotteiden esillepanoon, hinnoitteluun, saatavuuteen, toimintaympäristön viihtyvyyteen jne.

Toteutus: Opiskelijoiden kanssa tutustutaan kirpputoriin, jossa opiskelijat etsivät vastauksia annettuihin kysymyksiin. Tehtävät puretaan seuraavana päivänä.

DRAAMA

Draamapedagogiikassa voidaan arkielämän tilanteita ja opiskeltavia asioita käsitellä esimerkiksi tarinoiden, näytelmän tai runojen avulla. Menetelmää voidaan käyttää erityisen hyvin tilanteissa, joissa opiskelijat yhdessä pohtivat erilaisia asenteita, arvoja ja käyttäytymismalleja. Draamapedagogiikassa toteutuu hyvin yhdessä tekeminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen ryhmässä. Draaman avulla opiskelijat voivat kokeilla ja tutkia erilaisia rooleja ja ratkaisuja oikeaa elämää muistuttavissa oppimistilanteissa.

Case-harjoitukset eli tapausopetus

Opetusmenetelmä jossa opiskelijat esittävät ja käsittelevät kuvattua esimerkkitapausta esimerkiksi asiakaspalvelutilannetta soveltaen siihen aikaisempia kokemuksia. Case-harjoitusten avulla voidaan harjoitella hankalia asiakastilanteita turvallisesti. Nämä ovat yleensä opiskelijoille mieluisia ja tukevat asiakaspalvelutyötä. Myös opettaja voi esittää tilanteen ja opiskelijat miettivät mitä tilanteessa tulee sitten tapahtumaan. Tämän jälkeen opiskelijat käsittelevät ratkaisun tilanteeseen ja esittävät sen.

Roolipeli eli roolinäytelmä

Näytelmässä järjestetään kuvitteellinen tilanne, jossa oppijat ottavat jonkin muun roolin omansa tilalle. Roolipelissä on mahdollisuus oppia toiminnan kautta kokeillen, harjoitellen ja havainnoiden käyttäytymistä todellisuutta muistuttavissa tilanteissa. Tapahtumien analysointi ja johtopäätösten teko on roolipelin tärkein vaihe.

Draaman käyttö teuraskuljetusten opetuksessa

Tässä esimerkissä opiskelijat kirjoittivat aluksi nautojen teuraskuljetuksesta tarinoita, joita käsiteltiin draaman keinoin.

Draaman rakentaminen alkaa opettajan lyhyellä tilannekuvauksella, joka päättyy siihen, että nautaeläimet on kerätty kahdella eri eläinkuljetusautolla. Parkkipaikalla toisen vetoauto ja toisen puoliperävaunu yhdistetään yhdeksi ajoneuvoyhdistelmäksi ja matka kohti nautateurastamoaa alkaa. Tarinoiden kirjoituksen taustalla on luokassa syntynyt äänekäs keskustelu siitä, että ovatko pitkänmatkan eläinkuljetukset haitallisia nautaeläimille vai eivät. Ensimmäisen ryhmän jäsenten tehtävänä on kuvata tarinan muotoon tilanne, jossa pitkänmatkan kuljetus sujuu normaalisti ja toisen, kun se ei suju normaalisti. Ohjaajan tehtävä on valvoa molempien ryhmien jäsenten tarinan kirjoituksen etenemistä asiasällön oikeellisuuden osalta ja pitää tilanne tarvittaessa ”elossa”. Toisaalta pitää myös uskaltaa antaa oppilaiden tarinoille riittävän väljä viitekehys. Tämänkin tuokion päättyessä, kovimmat tarinat löytyivät sen ryhmän papereista, jotka pohtivat kuljetuksien yhteydessä mahdollisesti epäonnistumisia aiheuttavia tekijöitä. Koko homma päättyy opettajan johdolla läpi vietyyn yhteenvetoon heti seuraavan luentokerran alussa.

Menetelmän vahvuutena ovat hyvät mahdollisuudet saada oppilasryhmä suuntaamaan energiansa yhteisen tavoitteen hyväksi. Epäonnistuminen saattaa olla seurausta väärän keinon valinnasta. Joskus on myös hyvä kirjoittaa tarinoita ryhmänä yhden kirjurin johdolla. Näin jokaiselle ei tule erikseen kirjoituspaineita, jotka joskus estävät myös tärkeiden mielipiteiden julkittuomisen. Menetelmän avulla on esimerkiksi tarkkaavaisuus- ja keskittymishäiriöistä kärsivän opiskelijan mielenkiintoa mahdollista ohjata oppimisen kannalta olennaisiin asioihin. Itse tekemisen kautta saadaan oppimistilanne sinällään rauhallisemmaksi ja ”vastuu” toisille opiskelijoille töiden raportoinnin yhteydessä motivoi tekemään työn kunnolla.

Hattutemppu

Menetelmässä tarvitaan hattu, paperia, kynä ja muuta käsiteltävien aiheiden edellyttämää rekvisiittaa. Hattuun laitetaan kysymyksiä, joista jokainen nostaa yhden. Opiskelija lukee tehtävän ääneen. Tämän jälkeen hän kertoo suullisesti oikean vastauksen/toimintatavan tai demonstroi sen esittämällä. Tarjoaa mahdollisuuden osoittaa osaamisensa erilaisilla keinoilla vapaavalintaisesti. On kuitenkin hyvä ennakoita tilanteet, jotka saattavat vaikeuttaa esimerkiksi esiintymistä tai luokan edessä puhumista.

Opiskelija on osallisena osaamisensa näyttämiseen aivan alusta asti. Hän nostaa itse tehtävänsä ja valitsee mieleisensä esittämistavan. Sopii kaikkiin aineisiin ja aiheisiin. Menetelmää voidaan käyttää muun muassa välikokeena. Opiskelijat voisivat esimerkiksi tehdä itse kysymykset aihealueesta ja jokainen voisi laittaa hattuun omat kysymyksensä.

Esittelykävely

Tavoitteena on oman itsensä hahmottaminen roolin kautta ja tutustuminen toisiin. Esittelykävely suoritetaan ulkona. Tämä harjoitus toimii hyvin, kun 8-14 hengen ryhmä haluaa tutustua toisiinsa. Ensimmäinen ryhmä jaetaan pareihin tai kolmen hengen ryhmiin. Tehtävä alkaa siten, että parit haastattelevat toisiaan 15-30 minuutin ajan. He voivat kysyä toisiltaan kouluun tai opiskeluun liittyviä asioita sekä esittää myös muutamia henkilökohtaisempia kysymyksiä. Lisäksi osallistujille voidaan vielä antaa tehtäväksi ottaa selvää jostain henkilön pienestä salaisuudesta.

Haastattelijan tulee seurata myös haastateltavan olemusta ja tapaa käyttäytyä, puhua, kävellä jne. Haastattelu tehdään ulkona kävellen. Kävelyn tulee olla sen verran hidasta, että on helppo puhua ja keskustella. Haastattelun jälkeen parit esittelevät ryhmän jäsenille vuoron perään toisensa menemällä parinsa rooliin ja puhumalla minä- muodossa. Samalla pyritään jäljittelemään toisen olemusta.

Kuuntelijat voivat esittää vielä muutamia kysymyksiä ja esittäjä yrittää vastata niihin tietämyksensä mukaan. Vaikka henkilö ei tietäisi vastausta kysymykseen, on siihen kuitenkin pyrittävä vastaamaan. Lopuksi ryhmässä keskustellaan siitä, kuinka helppoa tai vaikeaa on olla toisen roolissa. Haastateltavat voivat tässä vaiheessa korjata virheelliset vastaukset siltä osin kuin haluavat. Tämä toimii myös erinomaisena tutustumisharjoituksena.

Kysymyksiä:

- ▶ Miltä tuntui olla toisen ihmisen roolissa?
- ▶ Miltä tuntui nähdä itsensä toisen kertomana?
- ▶ Mikä oli tuttua?
- ▶ Mikä yllätti?

Vieraan kielen käyttö käytännön töissä

Menetelmä sopii kaikille opiskelijoille nuorista aikuisiin. Sitä voidaan käyttää kaikilla eri ammattialoilla ja missä tahansa tilanteissa, joissa halutaan harjoitella käytännön oppimistilanteissa vierasta kieltä.

Monisteita ja erilaisia atk-laitteita käytetään mahdollisimman vähän, koska tavoitteena on kielen käyttö luonnollisissa suullisissa tilanteissa eli tieto kulkee henkilöltä A henkilölle B vain suullisesti ilman kirjoitusmerkkejä.

Esimerkkinä tarjoilutilanne ravintolassa

Opettaja opettaa aluksi vain tärkeimmät fraasit ja niitä harjoitellaan luokassa kirjallisten ja suullisten harjoitusten avulla. Virkkeet pidetään mahdollisimman lyhyinä ja selkeinä.

Opettaja jättää opiskelijat luokkaan harjoittelemaan tehtäviä tai ottaa heidät mukaan ravintolaan seuraamaan harjoitusta. Kaksi opiskelijaa harjoittelee koulun ravintolasalissa, jossa toinen on asiakkaan ja toinen on tarjoilijan roolissa. Opettaja seuraa ja ohjaa vierestä tai osallistuu asiakkaan tai tarjoilijan rooliin. Papereita ei käytetä vaan opiskelijat harjoittelevat tilanteen ulkomuistista. Myös opettaja on mielellään ilman muistinpanoja.

Tilanteessa tarvitaan tarjotin, lasi, ruokalista, kaksi tuolia ja pöytä. Oikeita ruokia ja juomia ei välttämättä tarvita. Ruokalistan voi toimia tyhjä kansio, jolloin opiskelijat opettelevat ulkoa yhden alkuruoan, pääruoan ja jälkiruoan. Tilanteessa voidaan käyttää myös oikeaa ruokalistaa.

Käytetyn kielen tulee olla hyvin selkeää ja lyhyttä, esimerkiksi:

- ▶ "I have a reservation for two."
- ▶ "What's your name?"
- ▶ "Mäkinen"
- ▶ "OK, follow me please. Here's your table. Sit down please."

Harjoitus kestää noin 2-4 minuuttia riippuen opiskelijoiden tasosta ja harjoituksen pituudesta. Kun perustarjoilutilanne on opittu, opettaja muuntelee sitä hieman vaativammaksi, jolloin asiakas voi tiedustella mistä aineksista ruoka on tehty tai että onko siinä laktoosia. Sitten harjoitellaan sama tilanne muunneltuna ja hieman pidempänä.

Menetelmä opettaa heti käyttämään kieltä aidoissa tilanteissa. Myös aito ympäristö tarvikkeineen on yleensä jo valmiina oppilaitoksessa. Menetelmä vie aikaa. Parhaiten se toimii, jos mukana on kaksi opettajaa, joista toinen luokassa opettamassa ja toinen harjoituttamassa ravintolasalissa.

Menetelmässä käytettävä aineisto on lyhyttä ja helpompaa oppia. Tekemällä oppimalla ei aika käy pitkäksi opiskelijoilla, koska heidän ei tarvitse istua paikallaan ja kirjoittaa. Lisäksi opiskelija ymmärtää paremmin miksi kieltä täytyy oppia ja mitä sillä käytännössä tehdään. Menetelmää voidaan käyttää kaikilla aloilla. Opettaja suunnittelee tilanteet tarpeen mukaan ja mukana voi olla myös eri ammattialojen opettajia. Harjoiteltavat tilanteet voidaan myös videoita ja katsoa myöhemmin yhdessä opiskelijoiden kanssa.

VERKKO-OPETUS JA OHJAUS

Verkko-opetuksen ja ohjauksen lisääntyminen on tuonut opetukseen uudenlaisia mahdollisuuksia. Tiedon jakaminen erilaisina tiedostoina kuten kuvina, videoina tai äänenä verkko-oppimisympäristön avulla antaa hyvät mahdollisuudet opetuksen monipuolistamiseen. Erilaiset verkkokeskustelut, harjoitusten tekeminen ja kokemusten jakaminen antaa opiskelijoille mahdollisuuden opittavien asioiden yhteiseen käsittelyyn sekä tiedon rakentamiseen.

Kansainvälinen ruokakulttuuri

Opettaja on luonut verkko-oppimisalustalle kutakin paria kohden oman keskustelualueen, jolle he työستävät ruokakulttuuritehtävänsä. Tavoitteena on, että opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa kolmen ruokalajin ateriakokonaisuuden, jonkin maan ruokakulttuurin mukaisesti. Maat jaetaan vetämällä yksi lippu opettajan ojentamasta viuhkasta, jossa on eri maiden lippuja.

Opiskelijat käyttävät opiskelussaan tutkivan oppimisen pedagogista mallia:

- ▶ mitä tiedän tästä maasta etukäteen?
- ▶ mitä tunnettuja ruokia siellä syödään?
- ▶ mitkä ovat maan ruokakulttuurin keskeisimmät asiat?
- ▶ pitääkö osata ottaa huomioon jotain tapatietoutteen tai kulttuuriin liittyviä asioita?

Opiskelijat kirjaavat internetistä ja kirjallisuudesta löytämänsä tiedot verkko-oppimisalustalle, jotta muut opiskelijat saavat myös tiedot käyttöönsä. Perehdyttyään kyseisen maan ruokakulttuuriin he laativat mieleisensä kolmen ruokalajin menuun, joka käsittää alkuruoan, pääruoan ja jälkiruoan. He kirjoittavat ruokalista-kokonaisuuden sekä valmistusohjeet oppimisalustalle näkyviin.

Tehtävää voidaan jatkaa käymällä eri maiden ruokakulttuureista verkkokeskustelua tai laskemalla menulle hintatiedot, jotka laitetaan myös oppimisalustalle näkyviin.

Työssäoppimisen ohjaaminen verkossa

Opettaja on luonut verkko-oppimisolustalle Työssäoppimisen-verkkokurssin. Työssäoppiminen alkaa yhteisellä koko luokkaa koskevalla perehdytyksellä, jossa opiskelijoille esitellään opiskelun käytänteet. Samalla ohjeistetaan ja varmistetaan, että opiskelija osaa käyttää verkko-opiskeluihin liittyvää opiskelualustaa ja kaikkien tunnusten toimivuus.

Opettaja esittelee konkreettisesti verkkokurssin sisällön, toimintatavat, käytössä olevat työkalut ja oppimisolustalla olevat tehtävät. Tehtävien osalta keskitytään erityisesti oppimispäiväkirjan kirjoittamiseen, jonka avulla opiskelijat kertovat sekä refleктоivat työssäoppimisen tapahtumia kultakin päivältä. Muut tehtävät tukevat työssäoppijan ammatillista kasvua ja perustuvat tutkinnon osan tavoitteisiin. Kukin tehtävä palauteaan omalle keskustelualueelle, jossa ne ovat kaikkien muidenkin opiskelijoiden luettavissa ja kommentoitavissa.

Joissakin toteutuksissa myös työpaikkaohjaaja on osallistunut oppimisolustalla käytyyn keskusteluun ja kommentoinut oppimisen edistymistä reaaliaikaisesti. Opettajalla ja työpaikkaohjaajalla voi olla käytössään myös oma oppimisolusta esimerkiksi ammattiosaamisen näytön suunnittelua, toteutusta ja arviointia varten.

MUISTIN TUKEMINEN

Oppimista ja asioiden muistiin painamista voidaan tukea erilaisilla konkreettisilla harjoituksilla, leikeillä, kilpailuilla, tehtävillä ja tarinoilla. Muistaminen helpottuu, jos tiedosta muodostuu opiskelijalle merkityksellinen esimerkiksi kokemuksen tai erilaisten mielikuvien kautta. Tarkoituksena on hyödyntää oppijan aikaisempia näkemyksiä ja kokemuksia oppimisesta sekä tehostaa oppimista uusilla menetelmillä ja muistamista.

Havainnollistaminen ruotsin kielen prepositioilla

Ruotsin kielen prepositioiden havainnollistamiseen voi käyttää konkreettisia keinoja. Kirjoita prepositio taululle tai näytä korttia, johon se on kirjoitettu. Tämän jälkeen konkretisoi asia esimerkiksi ”under” ja mene vaikka pöydän alle. Sen jälkeen sido prepositio lauseeseen esimerkiksi: ”Jag sitter under bordet” ja pyydä opiskelijoita toistamaan lausumasi lause perässäsi. Tämän jälkeen voit antaa prepositio-kortteja opiskelijoille ja pyytää heitä keksimään sekä toteuttamaan vastaavia asioita. Välineinä voi käyttää kaikkea luokasta löytyvää materiaalia. Opetusmenetelmä sopii sekä nuorille että aikuisille.

Ristisanatehtävät

Opiskelijat jaetaan pareihin ja heille annetaan tehtäväksi ristikon laatiminen siitä opetussisällöstä, jota on käyty juuri aikaisemmin läpi. Opiskelijat voivat laatia ristikon siten, että keskelle pystyyn muodostuu joku sana esimerkiksi kodinhuoltaja, mutta se ei ole välttämätöntä. Monista parien laatimat ristikot kaikille opiskelijoille selityksineen ja anna opiskelijoille aikaa ristikoiden ratkomiseen. Tämä opetusmenetelmää voi hyödyntää aiemmin opitun kertaamisessa. Materiaaleiksi tarvitaan paperia ja kyniä.

Preppausjoukkue-kilpailu

Luokka jaetaan neljän hengen joukkueisiin. Jokainen joukkue tekee viisi omasta mielestään tärkeintä kysymystä tulevasta koealueesta. Kysymyksiin tehdään mallivastaukset valmiiksi siten, että paperin toisella puolella on kysymys ja toisella puolella siihen liittyvä mallivastaus. Laadittujen kysymysten pohjalta pidetään preppausjoukkue-kilpailu. Joukkue numero yksi aloittaa esittelemällä koekysymyksen muille joukkueille. Vastausvuoron saa viittaamalla. Vastausvuorossa olevan joukkueen jäsenet yrittävät vastata kysymykseen

mahdollisimman täydellisesti ja kysymyksen esittänyt joukkue arvioi vastausta suhteessa omaan mallivastaukseensa. Mikäli vastaus ei ole riittävän täydellinen, kysyjäjoukkue voi pyytää vielä lisää tietoa asiasta. Kun vastaus on mallivastauksen tasoa, niin se hyväksytään ja siitä saa pisteen, jonka opettaja kirjaa taululle. Näin jatketaan kaikkien joukkueiden kaikki kysymykset läpi ja samalla tulee kerratuksi koealue.

Muistamissääntötarinat hiusalalan kemian opiskelussa

Hiusalalla kemian osaaminen on tärkeää, jotta opiskelija ymmärtää esimerkiksi permanenttiainesten tai värien toiminnan hiuksissa sekä sen miten hiuksen rakenne käsittelyssä muuttuu. Näiden asioiden oppimisen apuna voidaan käyttää muistamissääntötarinoita. Muistisääntöjä voi tehdä keksimällä alkuaineille nimiä ja koko kemialliselle prosessille tarinan.

Esimerkki: H on vedyn kemiallinen merkki, jolla voidaan antaa nimeksi Heikki, koska se alkaa samalla alkukirjaimella kemiallisen merkin kanssa. O eli happi voisi olla nimeltään Olga. Kun kaksi Heikkiä ja Olga ovat kävelyllä, mitä siitä syntyy? No, sehän on H_2O eli vettä. Entäs siinä tapauksessa kun kävelyllä on kaksi Heikkiä ja kaksi Oljaa? No, sehän on H_2O_2 eli vetyperoksidi. Tätä menetelmää voi soveltaa moneen hankalasti opitettavaan asiaan.

Kuuntelemisharjoituksia äänikirjojen avulla

Opiskelijat kuuntelevat sopivan ajan / jakson äänikirjaa, josta he tekevät kuunnellussaan muistiinpanoja. Tämän jälkeen pidetään tauko, jonka aikana opiskelijat tekevät toisilleen kysymyksiä muistiinpanojen perusteella kuulemastaan. Kuuntelua, muistiinpanojen tekemistä, taukoja ja kysymyksiä jatketaan sopivissa jaksoissa noin 10-30 minuuttia kerrallaan. Tätä menetelmää voi soveltaa sekä nuorten että aikuisten kanssa.

Hoito-ohjemerkinnet käytännön kautta

Luokka jaetaan työskentelemään pareittain. Kukin opiskelija etsii ensin omasta vaatteestaan lapun, jossa on hoito-ohjemerkinnet. Tämän jälkeen hänen parinsa kirjaa materiaalin ja hoito-ohjeen lapusta paperille. Löytyneet merkinnet jokainen opiskelija käy kirjaamassa 4-5-sarakkeiseen taulukkoon, jonka opettaja on piirtänyt taululle.

Ruudukon täytyttyä aletaan merkintöjä, esimerkiksi puuvilla, opetella yhdessä opiskelijaryhmän kanssa heiltä merkintöjä kysellen. Näin saadaan opiskelijat aktiiviseen toimintaan ja jakamaan tietoa keskenään erilaisista materiaaleista, pesu- ja silityslämpötiloista ja tekstiilien hoidosta. Menetelmä sopii sekä nuorille ja aikuisille.

Aktiivimoniste PowerPoint-esityksestä

Opettaja laatii opetettavasta aiheesta kaksi hieman erilaista PowerPoint-esitystä. Toisesta esityksestä tehdään opiskelijalle moniste, jossa on täydennettäviä aukkoja. Täydennettävät kohdat ovat tummennettuja opettajan esityksessä, jotta opiskelija löytää vastaukset ja voi kirjoittaa ne omaan monisteeseensa. Opiskelijan materiaali lisää heidän aktiivisuuttaan tunnilla ja sitouttaa heidät opiskelemaan ja tukee erityisesti hitaita kirjoittajia ja lukijoita.

Työvälineiden nimet leikkien muistiin

Työvälineiden nimiä voidaan oppia leikin avulla. Esimerkkinä kankaankudonnan pientyövälineet, jotka kerätään luokan pöydälle. Ensimmäisenä käydään yhdessä läpi työvälineiden nimet ja niiden käyttötarkoitus, jotka opiskelijat pyrkivät muistamaan.

Tämän jälkeen muut opiskelijat, paitsi yksi, kääntyvät selin työväliseisiin. Työväliseisiin päin oleva opiskelija poistaa pöydältä yhden työväliseen. Seuraavaksi muut opiskelijat kääntyvät takaisin kohti työväliseitä ja yrittävät muistella, mikä työvälise puuttuu joukosta. Kun puuttuva työvälise on selvinnyt, niin vaihdetaan esineen ottajaa ja jatketaan leikkiä.

Siivouksen muistipelikortit

Voidaan käyttää kaikille opiskelijoille työväliseiden ja koneiden nimien opettelussa. Valmista muistipelikortit aiheesta.

Pöydälle levitetään kortit, joissa on työväliseiden ja -koneiden kuvia sekä toisissa korteissa niiden nimet. Molemmat nurinpäin. Pelataan kuten lasten muistipeliä. Opiskelijan tulee tunnistaa, milloin saa parin. Ellei itse tunnista, muut voivat auttaa.

Menetelmällä opiskelijat voivat todella helposti ja nopeasti oppia työväliseiden ja koneiden oikeat nimet suomeksi ja niillä kaikilla kielillä, joilla opettaja viitsii kortit tehdä. Siivoukorkit on tehty suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Oppiminen tapahtuu hauskaasti kilpailun ”tiimellyksessä”. Tässä pärjäävät monesti todella hyvin sellaiset opiskelijat, jotka eivät muuten näitä nimiä niin vain helposti oppisikaan. Menetelmä saa oppijat oppimaan yhdessä saman pöydän ääressä. Opettaja saa tietoa opiskelijoiden hahmotuskyvystä, sosiaalisuudesta, tappion kestämistä ym. tärkeistä asiasta.

Heikkous on ehkä se, että sellaiset opiskelijat, jotka eivät tässä pärjää, turhautuvat. Kokemuksesta tiedän, että sellaisia opiskelijoita on todella vähän. Aikaa näiden korttien tekeminen tietysti opettajalta vaatii.

Opiskelija on tässä itse aktiivisena ja opiskelee yhdessä muiden kanssa eli sosiaalisuudellekin tämä menetelmä tekee hyvää.

Tätä menetelmää voidaan soveltaa kaikille aloille. Oman esimerkkini jälkeen jotkin koulumme opettajat ovatkin tehneet omalta alaltaan vastaavat kortit. Olemme käyttäneet korteja monella muullakin tavalla. Käyttövinkkejä löytyy korttipakan mukana seuraavassa käyttöohjeessa.

Menetelmää voisi kehittää lisäämällä kieliä maahanmuuttajien tarpeiden mukaan. Opettaja voi tehdä kortteja monesta välineestä, koneesta, menetelmästä ja raaka-aineesta. Meillä korttipakasta löytyvät vain tavallisimmat välineet ja koneet.

KUVALLINEN ILMAISU

Kuvan käyttö on joskus perusteltua harjoituksissa, koska se kertoo enemmän kuin sanat ja on tulkittavissa monin eri tavoin. Kuva on visuaalinen elementti ja sitä voidaan tehdä ja käyttää erilaisin menetelmin. Opettajien hyväksi havaitsemissa erilaisissa kuvallisissa harjoituksissa voidaan käyttää valmiita kuvia, valokuvia, piirtämistä, maalaamista jne.

Valokuvien käyttö arvioinnissa

Opettaja ottaa opiskelijasta valokuvia hänen työskennellessään esim. opetuskeittiöllä tai siivoustehtävissä. Kuvia käytetään hyödyksi arvioinnissa, jolloin opettaja näyttää kuvat opiskelijalle ja niiden pohjalta käydään keskustelua työstä. Kuvien avulla voidaan pilkkoa opiskeltavaa kokonaisuutta tai ammattiosaamisen näyttöä paloihin ja arvioida palojen avulla muodostuvaa kokonaisuutta. Kuvien avulla opiskelijoiden on helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja osallistua keskusteluun.

Lehtiartikkeli huippukokeista

Opiskelijat laativat viisi kysymystä huippukokille haastattelua varten hänen ammatistaan. Kysymykset jaettiin satunnaisesti oman ryhmän opiskelijoille. Kukin vastasi kysymyksiin kirjoittaen lehtiartikkelin asiasta. Artikkeleihin liitettiin opiskelijoista töiden yhteydessä otetut valokuvat. Välineeksi tarvitaan tietokone ja digi-kamera. Opetusmenetelmä sopii sekä nuorille että aikuisille.

Hirsipuu-sanapeli

Opiskeltujen asioiden kertaamisen apuna voidaan käyttää hirsipuu-sanapeliä. Hirsipuu on kynällä ja paperilla pelattava arvauspeli kahdelle tai useammalle pelaajalle. Jokainen opiskelija miettii vuorollaan sanan opiskellusta aihealueesta, jota muu yrittävät arvata ehdottelemalla kirjaimia. Arvattava sana piirretään taustalle ja näytetään opiskelijoille rivinä alaviivoja (_), joiden lukumäärä vastaa sanan kirjainten lukumäärää. Jos arvaava opiskelija ehdottaa kirjainta, joka esiintyy sanassa, toinen opiskelija kirjoittaa sen kaikkiin niihin kohtiin, joissa se sanassa esiintyy. Jos ehdotettu kirjain ei esiinny sanassa, toinen opiskelija piirtää yhden kuvion osan hirsipuuhun.

Peli päättyy, kun arvaava opiskelija saa sanan valmiiksi tai tehtävän laatinut opiskelija saa piirrettyä hirsipuun valmiiksi.

Oma kuva isolle paperille

Harjoitus voidaan tehdä esimerkiksi pareittain. Tarvitaan kyniä/tusseja tms. ja paperia, johon voi piirtää. Ota niin isoja papereita, että siihen mahtuu piirtämään henkilön luonnollisessa koossa. Aseta paperi lattialle ja henkilö asettuu siihen makaamaan selälleen. Toinen piirtää makuulla olevan henkilön ääriviivat paperille. Tämän jälkeen tutkitaan omaa kehoa ja kasvoja peilin kautta ja havainnoidaan silmien, suun, korvien, leuan yms. paikkoja piirroksessa ja ne piirretään paperille kehonkuvaan. Piirroksia voidaan värittää lattialla. Niihin voidaan laittaa samanlaiset vaatteet yms. kuin henkilöllä on tai liittää siihen harjoitus, jossa voidaan kuvittaa henkilöpiirroksen päälle toisenlaiset vaatteet. Kuvat kiinnitetään seinälle.

Piirroksissa voidaan tarkastella omaa kehoa, pituutta, kehon osia tai vertailla kuvia keskenään. Tämän avulla voidaan luoda ryhmäkuva tai liittää keskustelu ihmisen elämänsä elämänsä eli miten se on muuttunut ajan myötä tms. Paperikehoon voi kerätä myös arvoja ja asenteita kuvaavia asioita ja kuvia. Siihen voi myös liittää kuvakopioita lapsuuden kuvista ja tarkastella omaa kasvua. Paperikehoon voi myös piirtää omat hyvät ja kehitettävät puolet. Käsiyötunnilla voisi myös ommella oman esim. näköisen mollamajan.

Elämänsäviiva

Opiskelijoille jaetaan paperi, jossa on viiva. Opiskelijat jakavat viivan pienempiin osiin omien elinvuosiensa mukaan. Tämän jälkeen he sijoittavat elämänsä tärkeitä hyviä ja huonoja tapahtumia viivan ylä- ja alapuolella. Lopuksi opiskelija liittää viivat yhteen ja näin syntyy henkilökohtainen elämänsäviiva. Tätä viivaa tarkastellaan ensin arvioiden mikä on vaikuttanut elämän kulkuun. Hyvänä teoriapohjana on esim. Baltesin teoria. Opiskelija ei esitä elämänsäviivaansa muille, vaan käsittelee sen luokassakin itse.

Voidaan soveltaa eri elämänsäviivoissa. Tuo esiin oman elämän hyvät ja huonot tapahtumat. Antaa perspektiiviä oman elämän arviointiin ja tulkintaan ja parhaassa tapauksessa osoittaa, ettei kaikki ole mennyt pieleen. Auttaa jäsentämään elämänsä ja erityisesti tuo järjestystä koettuun kaaokseen. Menetelmä tuo esiin myös selviytymiskeinoja.

Harjoitus auttaa hahmottamaan oman elämän kulun ja kehityksen sekä saamaan elämän eri vaiheet liitettyä yhteen. Esim. maahanmuuttaja voi kokea kotimaassa oloajan ja Suomessa oloajan erillisiksi. Yksi viiva jolla

ajat yhdistetään voi olla merkittävä elämän kokonaisuuden kannalta. Samoin menetelmä toimii sodan kokeneilla.

Syrjäytyneillä, joilla on rankkoja elämäkokemuksia elämänsä piirtäminen voi olla aluksi vaikeaa, mutta kun piirtää oman elämän viivansa alkaa oma elämä hahmottua ja siitä voi kokea jopa ylpeyttä. Elämänviiva on hyvin henkilökohtainen ja ainutkertainen.

Elämänviivan piirtäminen mahdollistaa hienovaraisesti erilaisten elämänaikana tapahtuneiden traumojen ja pahojen tapahtumien käsittelyn opiskelijan omassa tahdissa ja omalla tavalla ilman että opettaja puuttuu niihin sanallisesti. Menetelmä voidaan toteuttaa myös valokuvin.

Muovailuvahaa mukaan kieltenopiskeluun

Voit käyttää muovailuvahaa kieltenopetuksessa opiskeltaessa uusia sanoja, esimerkiksi opetellaan uusi ammattisana ja muovailullaan vahasta sanaan liittyvä hahmo.

Takete - Malumma

Tarvitaan kynä ja paperia, havaintomalleja eri tavoin muotoilluista tuotteista.

Havainnollistetaan muotoja, opettaja sanoo selkeästi ääneen sanan takete ja pyytää opiskelijoita piirtämään sen paperille. Sitten opettaja sanoo selkeästi ääneen sanan malumma ja pyytää piirtämään sen paperille. Sen jälkeen verrataan piirroksia. Sanasta takete tulee valtaosin kulmikkaita muotoja ja sanasta malumma taas kaarevia ja pyöreitä muotoja. Havainnollistaa muotojen käyttöä tuotesuunnittelussa. Auditivinen havainto muuttuu visuaaliseksi (vrt. kuule värit, sir Elwoodin hiljaiset värit) visuaaliseen havaintoon tulee rytmi.

Harjoitusta voi jatkaa muotojen tuottamista esineeksi/tuotteeksi asti, siis tuottaa muodoltaan kulmikkaita tai kaarevia ja pehmeälinjaisia tuotteita ja/tai molempimuotoisia, joskin on oltava hyvin tarkka että muotojen suhteet säilyvät tasapainoisina.

Aarrekartta

Harjoitus sopii kaikenlaisille oppijoille itsetuntemuksen lisäämiseen, ammatinvalintaan, tulevaisuuden suunnitteluun, voimavarojen kartoittamiseen, elämäntieteen tueksi. Harjoituksessa tarvitaan paperia, lehtiä, kuvia, sakset, liimaa, netti, tulostin, valokuvia (kamera), värikyniä, muuta materiaalia oman mielen mukaan (luonnonmateriaalit, kankaat...)

Selostetaan aarrekartan idea: Pyydetään opiskelijoita miettimään omia unelmiaan, mukavia hetkiä, asioista ja tilanteista, joista pitää ja joista saa voimaa jne. Ideoita ja ajatuksia voi työstää esimerkiksi aikakauslehtien avulla sopivia kuvia ja tunnelmia etsien tai luonnossa liikkuen kuvaten ja/tai materiaalia keräten. Ohjaaja ja muut opiskelijat ovat mukana toistensa työskentelyssä kysellen ja keskustellen sekä osallistuen prosessointiin. Tämän jälkeen opiskelija valitsee kuvista ja materiaaleista itselleen merkityksellisimmät teemat ja kokoaa niistä oman aarrekartan. Aarrekarttaan voi palata myöhemmin ja sitä voi täydentää. Työskentelyn päätteeksi jokainen esittelee oman aarrekarttansa ja tuo ne asiat esille, jotka itse haluaa. Aarrekartta tulisi olla opiskelijan helposti nähtävissä, jotta prosessi jatkuu!

Harjoituksessa jokainen opiskelija osallistuu oman elämänsä pohtimiseen. Tavoitteet tulevat näkyviksi ja niihin voi palata sekä täydentää niitä. Kuvallinen työskentely ei ole kaikille mieluista ja harjoitus vaatii aikaa ja turvallisen ilmapiirin. Tavoitteet konkretisoituvat kullekin henkilökohtaisimmiksi ja aktivoi parhaimmillaan henkilön toimimaan niiden mukaisesti. Harjoitus aktivoi ihmisen itsensä pohtimaan omia tavoitteitaan sy-

vällisemminkin. Kuvallisen materiaalin käyttö antaa opiskelijalle mahdollisuuden käsitellä omia tunteitaan ja ajatuksiaan laajemmin.

Harjoitusta voidaan soveltaa opetuksen ja ohjauksen eri konteksteissa. Käsiteltäviä teemoja voisivat olla esimerkiksi omat tai ryhmän unelmat, tavoitteet, voimavarat, arvot, selviytymiskeinot jne.

Croquis-piirros

Tarvitaan paperia, kyniä, piirrosalustoja (puulevy, kirja, pahvin pala...) ja huone, jossa on tuoleja. Harjoitus voidaan tehdä myös ulkona.

Jokaisella opiskelijalla on piirustuspaperia (mitä tahansa paperia, koko noin A5, papereita yhtä monta kuin opiskelijoita on ryhmässä), kynä ja kova piirustusalus (kirja tai pahvi käy). Opiskelijat asettuvat istumaan tuoleille puoliympyrään, yksi tuoli laitetaan keskelle.

Jokainen menee vuorotellen keskelle istumaan malliksi. Mallina olemisen järjestys voidaan ottaa iän, istumajärjestyksen tai muun järjestyksen mukaan. Muut piirtävät mallia opettajan antaman ajan mukaan (noin 5 minuuttia). Piirros voidaan rajata muotokuvapiirroksiksi kasvoin. Ohjeita antaessa on hyvä korostaa jokaisen omaa vapaata tyyliä piirtää. Jokaiselle paperille tulee yksi muotokuva.

Piirtäessä saa jutella. Musiikin kuuntelukin on hyvä idea. Opettaja voi tarvittaessa ohjata keskustelua. Mallin on oltava paikallaan. Paperille kirjoitetaan aina mallin nimi ja tekijän nimi. Opettajan on hyvä mennä malliksi myös. Lopuksi piirrokset laitetaan seinälle ja niistä keskustellaan opettajan johdolla. Keskustelun tavoitteena on ihastella tyylien erilaisuutta eikä keskittyä "oikeaan" tapaan piirtää tai näköisyyteen. Tehtävän tavoite on peruspiirustusharjoituksen siivellä tutustuttaa ryhmän jäsenet ja opettaja toisiinsa ja korostaa jokaisen omaa persoonallisuutta ja erityisyyttä, joka näkyy piirrosviivassa. Ohjaajalla on hyvä olla käsitys piirtämisestä, mutta se ei ole missään nimessä välttämätöntä.

Menetelmä on toiminut erittäin hyvin erilaisissa ryhmissä. Opiskelija yleensä tykkää tulla piirrettyksi ja tykkää katsoa itsestään piirrettyä kuvaa vaikka se olisikin hassu tai ei-tunnistettava. Piirtäessä usein myös syntyy mukavaa yhdessä jutustelua ja opettaja saa hyvin käsityksen ryhmästä, sen jäsenistä ja dynamiikasta. Jokainen opiskelija saa saman verran huomiota. Piirrokset ovat usein hyvin erilaisia keskenään, ja siitä on hyvä johdattaa keskustelu jokaisen opiskelijan oikeuteen olla erilainen ja sellaisena hyvä ja kehityskelpoinen. Piirros symbolisoi piirtäjän oikeutta olla oma itsensä (oma tyyli) ja sitä, että jokaisella on oikeus omaan näkemykseensä. Ujot opiskelijat voivat kokea mallina istumisen ahdistavana. Piirrosten esille laitto ja niistä keskustelu voi hermostuttaa myös.

Opettajan tehtävä on löytää jokaisesta työstä jotain rakentavaa sanottavaa.

Tehtävää voi myös muokata kohderyhmän mukaan. Piirroksen kohteena, mallina, voi olla joku muu kuin itse opiskelija. Esimerkiksi opiskelija kertoo mikä oli tärkein lelu, kun hän oli 5v. Sitten kaikki piirtävät tämän lelun. Sitten toinen opiskelija kertoo, minkälaisessa talossa asui kun oli 1v ja kaikki piirtävät jne.

Kauppa- ja toimistoympäristön suunnittelu

Tehtävänä on suunnitella teemaikkunat (kauppa ja toimisto) liiketalouden sisääntulossa sijaitseviin ”näyteikkunoihin”. Ikkunoiden tarkoituksena on kuvastaa liiketaloudessa opiskeltavia asioita visuaalisin keinoin. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää visuaalisen markkinoinnin tärkeyden osana yrityksen imagoa sekä oppii esittämään asioita visuaalisesti.

Opiskelijat jakautuvat kahteen ryhmään. Sovitaan kumpi ryhmistä toteuttaa kauppaikkunan ja kumpi toimistoikkunan. Tämän jälkeen jakaannutaan ryhmien sisällä noin kolmen hengen pienryhmiin. Ryhmät perehtyvät annetun materiaalin avulla näyteikkunan rakentamisen keskeisiin periaatteisiin ja tekevät suunnitelman erillisen ohjeen mukaan ikkunoiden toteutuksesta sekä ikkunassa tarvittavista materiaaleista. Suunnitelmat tehdään A3-kokoiselle paperille ja hyväksytetään opettajalla.

Suunnitelmien valmistumisen jälkeen järjestetään äänestys, jossa kaksi parasta (1 kauppa ja 1 toimisto) suunnitelmaa valitaan toteutettavaksi. Myöhemmin toteutetaan kauppa ja toimisto sisääntulon vitriineihin.

Minä kuluttajana tehtävä

Tavoitteena on tutustua eri kuluttajatyyppeihin ja heidän tarpeisiin, arvoihin ja ostopäätöksiin vaikuttaviin tekijöihin, sekä virittäytyä myöhemmin järjestettävään kirpputorivierailuun. Opiskelijat valitsevat ryhmästä itselleen parin. Parit haastattelevat toisiaan omista jokapäiväisistä kulutustottumuksista (mm. ostoksilla käynti, ostopäätöstä ohjaavat asiat jne.). Jokainen pari tekee kulutustottumuksia esittelevän posterin, jonka otsikkona on Minä kuluttajana.

Postereista järjestetään näyttely, joihin tutustutaan pareittain. Yhdessä keskustellaan erilaisista kuluttajatyypeistä (muun muassa millaisia tarpeita erilaisilla asiakkailta on, mitkä asiat vaikuttavat ostopäätöksiin jne.)

Valokuvasuunnistus

Opiskelijat käyvät ottamassa valokuvia sovitusta paikasta (oppilaitoksen ympäristö, erilaisia patsaita tai muistomerkkejä kaupungilla, erilaisia rakennuksia kaupungilla). Kuvat tulostetaan ja niistä opettaja kokoaa ”suunnistuskartan”. Jos valokuvasuunnistus on oppilaitoksen ympäristössä, niin jokaiseen kohteeseen on hyvä viedä esim. kirjain, jotka kerätään valokuvasuunnistuksen edetessä. Jos valokuvasuunnistus on kaupungilla, tunnistetietona ko. paikasta otetaan mukaan katuosoite, lähellä olevien kauppojen tms. nimet...). Kohteeseen voi liittää myös kysymyksen, mikä on opiskelijoille annettu kartan (paperille tulostetut kuvat) yhteydessä.

Opiskelijat lähtevät ”suunnistamaan” opettajan tekemän kartan (paperille tulostettuja valokuvia) mukaisesti rastilta rastille ja keräävät kuvien osoittamista paikoista tunnistetiedot (joko rasteille laitettut kirjaimet tai katuosoitteet...). Löydettyään kaikki rastit/ sovittu aika on kulunut umpeen opiskelijat palaavat sovittuun paikkaan, kirjaimista muodostuva sana ratkaistaan tai tarkastetaan rastien muut ”tunnistetiedot”. Valokuvasuunnistuksen aikana tulee oppilaitosympäristö tutuksi ja samalla tulee ”huomaamatta” saatua hyötyliikuntaa!

Myönteinen omakuva

Kuvallisen itseilmaisun kurssi, jossa toiminta ja ilmaisu tapahtuvat guassi-mustemaalauksen (“pesutekniikka”) avulla. Tarvittavat materiaalit ovat: lyijykynä, pyyhekumi, hiili, fixatiivi, pieni ja keskikokoinen sivellin, akvarellipaperia, valkoinen guassi, indian-ink.

Opettaja kertoo opiskelijoille opetettavasta tekniikasta sanoin ja pienen demon avulla, sekä näyttää kuvia valmiista, onnistuneista pesutekniikalla toteutetuista teoksista. Opiskelija harjoittelee mallista piirtämistä hiilellä ja piirtää tehtävää varten pelkistetyn omakuvan. Opiskelija opettelee uuden kolmivaiheisen tekniikan ja harjoittelee tekniikkaa.

Ryhmässä töiden analysointia. Tehtävän tavoitteina ovat:

- ▶ Opiskelija oppii asettamaan itselleen tavoitteet annetun aikataulun sisällä.
- ▶ Opiskelija oppii toimimaan annetussa aikataulussa.
- ▶ Opiskelija oppii keskittymään uuteen asiaan.
- ▶ Opiskelija oppii sosiaalisia vuorovaikutustaitoja.
- ▶ Opiskelija oppii piirtämistä ja maalaamista yhdistävän kuvantekemisen tekniikan ja oppii käyttämään sitä omana luovana ilmaisuvälineenä.
- ▶ Opiskelija oppii analysoimaan kuvaa, työntekoprosessia sekä omaa työskentelyä.
- ▶ Opiskelija tutustuu esteettiseen tekemiseen ja kuvallisen ilmaisun perusteisiin.
- ▶ Opiskelija tutustuu ryhmäänsä ja oppii kommunikoimaan siinä.

Kolme asiaa itsestä - tehtävä

Tavoitteena on esitellä itseä muille sellaiselle tasolla, että ei ole pakko paljastaa itsestä liikaa muulle ryhmälle. Kuitenkin ryhmäläiset oppivat alkuvaiheessa jotakin uutta muista ryhmäläisistä. Tehtävä sopii myös jonkin itsetutkistelutehtävän lämmittelytehtäväksi (esim. edellä kuvatun myönteisen omakuvatehtävän lämmittelytehtäväksi). Tarvittavat tarvikkeet:

jokaiselle A4- kokoinen paperi ja kynä.

Aloitus: Opettaja jakaa jokaiselle yhden A4- kokoisen paperin. Paperi asetetaan vaakatasoon. Jokainen kirjoittaa paperin keskelle oman nimensä. Kulmiin jätetään tilaa siten, että sinne mahtuu kirjoittamaan.

- ▶ 1. Vasempaan yläkulmaan kirjoitetaan allekkain kolme asiaa, joista henkilö pitää.
- ▶ 2. Oikeaan yläkulmaan kirjoitetaan kolme asiaa, joista ei pidä.
- ▶ 3. Vasempaan alakulmaan kirjoitetaan kolme omaa luonteenpiirrettä.
- ▶ 4. Viimeiseen kulmaan kirjataan kolme unelmaa. Ryhmäläiset voivat myös koristella omat tehtävänsä haluamallaan tavalla.

Jokainen lukee vuorotelleen joko kaikki kirjoittamansa asiat tai esimerkiksi yhden jokaisesta kulmasta.

Musiikkimaalaus

Ryhmä kokoontuu tilaan, ottaa mukavan kuunteluasennon ja kuuntelee musiikkia. Sen jälkeen jokainen hakee työskentelyvälineensä ja kuuntelee musiikin uudestaan. Tämän jälkeen jokainen maala musiikin inspiroimana oman teoksensa. Työskentelyvaiheessa musiikki soi taustalla. Kun työt ovat valmiita, niitä tarkastellaan yhdessä opettajan kanssa. Jokainen osallistuja saa kertoa oman työnsä herättämistä ajatuksista. Myös muut saavat kertoa työstä tulevista ajatuksista. Keskusteluissa ei arvostella kenenkään teosta, vaan katsotaan erilaisia ratkaisuja ja toteutuksia. Lopuksi pohditaan, kuinka taide voi syntyä eri tavoin ja kuinka sama inspiraation lähde tuottaa erilaisia tulkintoja niin taiteilijoissa kuin taiteen katsojissakin. Lähde: kirjasta Ryhmä toimimaan.

Taidetta vessapaperista

Jaetaan ryhmä 2-4 hengen pienryhmiin ja jaetaan jokaiselle ryhmälle muutama vessapaperirulla (voi olla erivärisiä wc-papereita). Ryhmä suunnittelee ja toteuttaa yhteisesti sovitun teeman mukaisen luomuksen (juhla-asu, naamiaispuku, bileasu, tms.) yhden jäsenen päälle. Ryhmät esittelevät toisilleen luomuksensa.

Ryhmän omakuvat

Tavoitteena on saada kaikille hyvä mieli ja saada myönteistä palautetta. Lisäksi tarvitaan paperiarkkeja ja lyijykyniä. Ryhmää pyydetään asettumaan ympyrän muotoon lattialle tai pöydän ympärille. Jokaiselle annetaan kynä ja tyhjä paperiarkki. Ohjaaja pyytää, että jokainen kirjoittaa nimensä paperin yläkulmaan. Paperi pidetään pystyasennossa. Seuraavaksi jokainen antaa paperin vasemmalla puolellaan olevalle ja piirtää siihen yhdellä kynän vedolla sen henkilön kasvojen ääriviivat, jonka nimi paperissa on. Vielä tässä vaiheessa paperiin ei piirretä muita kasvopiirteitä. Paperi siirretään eteenpäin seuraavalle. Nyt siihen piirretään jokin muu kasvojen osa, kuten silmä tai nenä. Jokainen piirustuksen täydennys saa kestää noin 30 sekuntia. Paperia kierrätetään eteenpäin, kunnes se tulee takaisin omalle kohdalle. Tällöin kuva on valmis. Lopuksi paperi käännetään toisinpäin ja oma nimi kirjoitetaan jälleen yläkulmaan. Paperi annetaan vasemmalla puolella olevalle. Nyt siihen kirjoitetaan siitä henkilöstä, jonka nimi paperissa on, mahdollisimman paljon myönteisiä asioita. Ohjaaja sanoo aina noin 30 sekunnin jälkeen ”vaihto”, jolloin paperi kiertää seuraavalle ja myönteisten ominaisuuksien listan kirjoittaminen jatkuu. Arvioitsija kirjoittaa paperille henkilöstä positiiviset arviot, jotka hänellä on mielessään, eikä välitä siitä, onko paperiin jo kirjoitettu näitä samoja arvioiteja. Paperi kiertää niin kauan, kunnes se tulee omalle kohdalle. Nyt jokaisella on käsissään kuva, joka on koko ryhmän näkemys itsestä, sekä toisella puolella paperia useita ryhmäläisten kirjoittamia myönteisiä asioita itsestä. Ohjaaja voi pyytää jokaista säilyttämään kuvaa jossain näkyvällä paikalla ja tutkimaan sitä aina silloin kun haluaa itselleen hyvän mielen.

(Kirjasta: Ryhmä liikkeelle!)

Erilaisuus

Tavoitteena on erilaisuuden kohtaaminen. Materiaaliksi tarvitaan tarralappuja tai kasvovärejä ja sivellin. Voidaan tehdä sisällä tai ulkona. Ohjaaja pyytää osallistujia sulkemaan silmänsä. Ohjaaja kiinnittää osallistujien otsaan samanlaisia tarroja tai maalaa pienen merkin kasvoväreillä. Näitä tarroja tulee olla aina neljästä viiteen samanlaista. Tämän jälkeen ohjaaja kehottaa ryhmän jäseniä muodostamaan ryhmiä samanväristen osallistujien kanssa. Osallistujat eivät saa puhua, vaan heidän on kommunikoitava muilla tavoin. Yhdellä osallistujalla on erivärinen lappu kuin muilla. Ohjaajan tulee valita erivärisen merkin saaja huolellisesti, jotta kukaan ei joudu liian vaikeaan tilanteeseen. Tämän erilaisen merkin saajaksi ei kannata valita sellaista, joka muutenkin jää yksin. Parhaimmillaan tämä harjoitus toimii, kun ulkopuoliseksi valitaan voimakas mielipidevaikuttaja.

Kysymyksiä: Miltä tuntui kohdata oman ryhmän jäseniä? Miltä tuntui huomata olevansa ainoa erilainen koko ryhmässä? Yrittivätkö ryhmäläiset auttaa toisiaan löytämään ryhmänsä? Onko luokassanne tai ryhmässänne erilaisia ryhmiä tai ihmisiä? Mitä voisitte tehdä, jotta kaikki tuntisivat olonsa tervetulleiksi? Onko uusien jäsenten helppoa tulla seuraanne? Miksi on? Miksi ei ole?

(Kirjasta: Ryhmä liikkeelle!)

